

START

श्रीराष्ट्रीय अभिलेखालय
नेपाल

विषय: आयुर्वेद
पुस्तक नाम: काकचण्डिअरी मतम्
ल. सं. ते ११८
त्रि. सं. ७९
पत्र सं. ५०
आकार २२ १/२ x ११ १/२

NATIONAL ARCHIVES
NEPAL

Subject:
Manuscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No.
Size.

Short Title

Kakachandigiri Math

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT
National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 3 - 118

विषय नं.

118

Catalogue (बृहत् संक्षिप्त सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Kakachandigiri Math

No. of leaves

86

Size in cm

22 1/2 x 11 1/2

Date of filming:

12.12.11

Remarks:

100% Digitized

Reel No.

B 163
3

ने ११८

वि.सं. ७०

११

११

का.चं.
१

श्रीगणेशाय नमः॥ नृणां देवदेवेश महं पृच्छामि शंकरं। स्कंदाद्याश्च महामाया नृणां चैव विनायकैः॥
॥ श्रीवक्रतुंडाय नमः॥ ॥ कैलासशिखरासीन उमासाहजगद्गुरुः। योगिन्यष्टकतंत्रे च गुह्याद्गुह्यतरं प
रं॥ सर्वज्ञानप्रकाशाय सर्वज्ञा सर्वज्ञहृदयः॥ एतैः कार्यं कथं देव त्वया सर्वं ममोपरि॥ ॥ श्रीईश्वर उवाच
॥ कंकाली कालरात्री च काकचंडेश्वरी च। कंकाली कालरात्री च काकचंडेश्वरी मता॥ एवमाद्या
तथा कान्यो योगिनी गणनायकैः॥ नृत्यवाद्यवचोनेदैः सा नंदैर्हृष्टचेतसां। ततस्तत्रैरवदेवं योगिनी ग
णवेष्टितं॥ केचित्कृतुवंति सहस्राः केचित्कृतुवंति दृष्टकाः। केचिन्नृत्यंति तस्याग्रे केचिद्वात्यं च कुर्वते। ए
तैस्तु ज्ञाननक्तैस्तु श्रुतिं तत्तत्रैरवः॥ ॥ श्रीदेव उवाच॥ इष्टानुरैरवदेवं पंचवक्त्रं त्रिलोचनम्॥ सा नं

शमः
१

दं विदेशं च वद्मं जलिरजायत। काकचंडेश्वरी देवी उमा देवी च भैरवी॥ ॥ श्रीभैरव उवाच॥ सार
भूतं यथा देवि महाज्ञानं च निर्भयं। ज्ञानवादात्तु यत्पूर्वं मानवैश्चाल्पसिद्धिदः। न पश्यति इदं ज्ञान स
त्यपादे स गामिनां। वेदानां च वयोर्धेन न सिद्धितेन विद्यते॥ अथ वा संवरा रोहे काकचंडेश्वरी मते
। मुक्तार्थं निविलं देवि सर्वोपाधिविवर्जितं॥ ॥ श्रीकाकचंडेश्वर उवाच॥ कथं काये स्थितो जीवः को
सौ जीवः प्रकीर्तितः। कस्मात्स कुरुते कर्म स्थितः संसारपंजरे॥ जरा व्याधिदरिद्रेण यत्नः संसारबंध
ने। एकेन कर्मनिजं घटते एकेन धनं वहेन तु। जयशब्दं च माङ्गल्यं एकस्थानेनैकजन्तवः। किं कुर्वीत
मकुर्वन्ति तस्मात्तु बृहिशंकर॥ ॥ श्रीईश्वर उवाच॥ शृणु त्वं काकचामुण्डे साधकानां हितं प्रिये

का.चं.
२

युष्मादुत्तरं वाक्यं त्वया पृष्ठं वरानने । कथयामि समासेन काकचंडेश्वरिभृण्ण ॥ यो सा वात्मा परो
निष्ठः मनोदिनिधनेश्वरः ॥ स्वरूपं निर्गुणं वापि सर्वव्यापी निरामयः ॥ अनादिकर्मसंवद्धः कायस्थः
भवते सदा । जीवोपाधिमयं कर्म अज्ञाने संप्रवर्तते ॥ तस्मात्कर्मपुण्येन संसारे सेवते त्वसौ । करो
ति विविधं कर्म संसारे काममोहितः ॥ इदं व्यापायं न जानाति कामभोगेन हेतुना । कृषिवाणिज्यं स
वाच स्वामिविक्रियकारकं । वहते काष्ठमारं च तृणमारानने कदा । कायक्लेशेन कामान् इव्याप
यं करोति सः । कायक्लेशो नरः श्रीमान् कुरुकर्माण्यने कदा । आम्यमाणानरा ये च कामार्थी काम
चिन्तकाः ॥ जायन्ते मर्त्यलोके तु दारिद्र्याहतचेतसः ॥ जायन्ते वधिरास्त्रं धा पंगुकुञ्जाश्च खंजकाः ॥

रामः
२

महासंसारबंधेन त्रिगुणेन तु संयुताः । करोति कर्म सद्यस्तु अज्ञाना ज्ञानवर्जितः ॥ नासौ मुंचति
संसारं कायस्थः कायवर्जितः । अटते द्यौरसंसारं अन्नश्च घटिका इव ॥ एकं तु कथितं भदे यत्त्व
या परिपृक्तं ॥ किमन्यं पृच्छते भदे तथान्यं कथयाम्यहं ॥ काकचंडेश्वरी शास्त्रं कथितं निश्च
याम्यहं ॥ इति काकचंडेश्वरी मते ॥ ॥ काकचंडेश्वर्युक्ता च ॥ कथयामि महादेव कामभोगप्र
साधनम् । अर्थः संपद्यते येन अक्लेशात्परमेश्वर । तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व प्रसादतः ॥
पादुकापलयोपं च दिव्यस्त्री कामसाधनं । अंजनं इदं शंखं च गुटिका चैव खेचरी ॥ साधकानां
हितदेव नृचराकाशगामिनी ॥ जलुका बंधमित्याह धातुवाटरसायनं । जारणं मारणं चैव

का. न.
३

अत्र कस्य च दावणां अर्थोपायं च देवेश बुद्धिमेति पुरांतक। रसकर्मवधादेव सारनूतं वदस्व मे ॥ ॥
महादेव उवाच ॥ शृणु त्वं का कचा मुंडे साधकानां हितं प्रिये ॥ कथयामि समासेन धनं यत्ति द्वि सा
धनम्। न द्रव्येण विना सिद्धिर्न जोग काममेव च ॥ इव हीना मरामर्शे धेत रूपेण संस्थिताः ॥ अटन्ने म
स्य लोके च परोपद्रवकारकाः ॥ त्वानुपक्षि परोतेषां जीवितस्य मृतस्य च। कालसंयोग रूपेण पांडि
त्यज्ञान संस्थिताः ॥ इव हीनान शोभन्ते प्राणहीना यथा तनुः ॥ कुष्ठिनो प्राणहीनास्तु सूकाभाववि
रात्तथा। न पश्यन्ति मर्त्यलोके स्मिन् दुवार्थमकरध्वजः ॥ तस्मात्साधय देवेशि रसेतुं साधकेश्वरः ॥
तं देविकथयाम्यस्य साधकानां हितं प्रिये ॥ जारण मारणादीनि इव साधनमुत्तमम् ॥ रसानां ज

रामः
३

यते सिद्धिः कामार्थजोगसाधनं ॥ वज्रदंडं सुदंडं च लोहदण्डं तथैव च। एवं च श्रोष्वधी श्रीणि रस
स्य मारणो हितं ॥ वज्रदंडो धवजश्च लोहदण्डो वटस्य च। सुदंडो वृक्षदंडस्य समासात्कीर्तितं प्रि
ये ॥ ग्राहयेत्तं समासेन साधको हृष्टचेतसः। तदसंरसं संयुक्तं मे कीदृत्वं विमर्श्येत ॥ अंधमुषां
कृतं ध्यातं रसं च प्रियते क्षणान्। सहस्रवेधी करिष्यामि यदा सिद्धो महारसः ॥ मुषांवाले पयस्त्रे
न पुरा गृह्यमहौषधीः ॥ अंधमुषाधमेष्टु रसवंधश्च यविधिः ॥ पश्चात्पलसहस्रेषु श्रुत्वं स
ग्राहयेद्बुधः ॥ अस्त्रवर्गहितं कृत्वा क्षारवर्गहितं कुरु ॥ सूषागर्भोदरे क्षिप्तं धामयेत्तद्विशनले ॥
रसेतुं क्षेपयेत्तत्र तारमेव ति शोभनं ॥ ॥ शतिका कचांश्च श्रीमते प्रथमः पटलः ॥ ॥ अथान्य

का. च.
४

गोस्त्रनाकारसंज्ञां अथवावर्तलां प्रिये । मुषाबंधमिति रूपात् साधकानां हितं प्रिये २
संप्रवक्ष्यामि मुषाबंधं यथाविधि । मृत्तिकां ग्राहयेत्प्राज्ञः स्तुणपाषाणवर्जितां ॥ तुषं नागद्वयं ग्राह्यं
मृत्तिकासंतृतीयकं ॥ एकीकृत्य तु संमर्द्य मुषां तां कारयेत्प्रिये ॥ अथाश्वगजमलं देवि गृहीत्वा सा
धकः प्रिये । ग्राहयेत्तत्र सरोहे यावदक्षयतां वृजेत् ॥ वासकस्तु पत्राणि वल्मीकमृत्तिकासह ॥
पेषयेज्जलदंडेन येन पिवलकां क्षिणः ॥ अश्वगजमलं देवा पांशुमिश्रं तु मर्दयेत् ॥ कर्तव्यं च अयं
कोष्ठं चक्रतालं च मूषकं वज्रवद्भवते सोऽपि मूषाबंधः प्रकीर्तितः ॥ तेषां च प्रथमं कृत्वा पश्चात्
कर्मसिमारयेत् ॥ ॥ इति मूषाबंधः ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि रसस्य मारणं विधिं । पूर्ववत्प्रोष
धं त्रीणि ग्राहयेद्देवसाधकः ॥ मूषां सलेपयेत्तेन धान्यकर्मसिमारयेत् । रसे तु म्रियते सिधुं

रामः
४

कुरु कर्म यथेष्टया ॥ तारकत्रनिवत्येवं हेमकर्तृशृणु प्रिये । कृत्वा लोहमयं पात्रं तस्योर्ध्वं कां
तजं शुभं । अन्योन्यं बुद्धलं तु कारयेत्साधको त्रयः ॥ अथोयं त्रेण संधाम्य आयसं तत्र जायेत् ॥
तत्र खलोदरे दत्वा जायते नात्र संशयः । षड्गुणं चायसं तत्र हेमवाष्टगुणं नवेत् । क्षीरवृक्षस्तथा
जारी त्वंजरी उदरे विग्रहं । ग्राहयेच्च रसं तेषां आयसं तत्र जायेत् ॥ जायेत्तत्र संदेहो द्वयं दृष्ट्वा
यथास्त्रियः ॥ ततो ग्राह्यं रसं जारि सर्वं संवेधयेत्ततः ॥ हेमं च जायते तत्र धर्मकामार्थसाधनम् ॥
हेमं तु षड्गुणं देयं पुरा श्रोत्रधमारणं ॥ किमन्यं ह्यसंज्ञं समासात्कथिष्ये मया ॥ अथ वत्स
र्थपटलः ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि गुटिकाबंधं यथाविधि । अमरत्वं च वरत्वं मीढशीकराणां

का. च.
५

भूवरी॥ साधयेत्साधको नडे रसेन्दुस्य प्रभावतः॥ रसेन्दुं जारयेत्साधो दंडत्रयसुमर्दितं दे
मतारस्तथा च वज्रकांतितथायसं॥ एकीकृतारसं वापि जायते पूर्ववद्विधिः॥ लोहपर्व
हिलोहांश्च जारयेत्तत्परस्परं॥ वज्रएव हि वज्रांश्च दावयेति परस्परम्। रसोपिरसलोहा
नि जारयेत्तत्समं यदि। जारिते मारितं दद्याद्गुटिकां कारयेद्यथा॥ मूषागर्भे दिरेक्षिण् धार
येत्तद्विद्वानले॥ गुटिका जायते तेन महाज्योत्स्ना यनिनी। सोमज्यजननी सा तु कांतिपुष्टि
विवर्द्धनी॥ अमरत्वकरी सा तु साधकानां न संशयः॥ सोमये दर्शनाच्चांरी साधकांश्च तथा
प्रिये॥ यस्य वक्त्रगता सा तु परमा स साधकेश्वरे। क्रियते यस्तु देवेशि जीवो दिडा युयुतत

रामः
५

था। अष्टमे कंस्थिता वक्त्रे गुटिका अमरसुंदरी। अयुतद्वयं संजीवे अगव्याधि विवर्जितः॥ अष्ट
द्वयं क्रमेणैव अयुतचत्वारि जीवितं॥ न निशते च शस्त्राणि चक्रवज्रादिमुद्गरैः॥ पुष्पलग्रं यथा
भाव जायते साधकेश्वरि। वज्रदंडादिघाते च ताडितो वक्रनिर्यदि। न निशते तदा सोपि महाका
यो महाबलः॥ जायते नात्र संदेहो गुटिकायाः प्रसादतः॥ साधयेत्साधनाद्देवि काकवंडेश्वरी म
ते॥ इत्यमरसुंदरी गुटिका॥ ॥ अथान्यं संयुवस्थामि। गुटिका त्रैलोक्यसुन्दरी। यावद्वक्त्रस्थि
ता देवि सोमिता मदविकृता। त्रैलोक्यं भवते येन गगनधर्वशोषिता॥ दर्शनात्सोमयेच्चा
री साधकस्य वरानने। कथयामि समासेन गुटिका त्रैलोक्यसुन्दरी। अस्यार्थं कांतिमादाय व

का. च.
६

जुवैकांतिवैष्णवाः॥ गगनमदनारिसंयुक्तं त्रिलोकं महारसं त्रिदं उमदीयता तु क्षारवर्णाहितं
कुरु॥ जायते तु द्वयं दूयो तप्तवत्सोदरक्षिपेत् जायते समभागेन गोलकं कारयेत्प्रिये॥ वज्रमु
षाकं तं धातं गुटिकां कारयेत्तथा॥ त्रैलोक्यसुन्दरीनाम्ना कामदेवसमो नवेत्॥ ॥ इति काकचं उच्यते
रीमते त्रैलोक्यसुन्दरीगुटिका॥ ॥ अथान्यसंयुक्तव्यामि गुटिकां त्रैलोक्यमोहनीम् यथा तु मोहिता
लोके नवते वज्रसंस्थिता॥ यस्य वज्रे तु अद्वैकं सजीवेद्वयलक्षकम् अद्वैतद्वयप्रमाणं तु वज्रकाये
महाबलः॥ जायते नात्र संदेहो महामदनसंभवः॥ विद्वलामोहितानां यो तरुणो नात्र संशयः॥ सु
षाद्वद्वचनमध्ये स्वेच्छावारीचसाधकः॥ ॥ अथातः संयुक्तव्यामि गुटिका जायते यथा॥ मातंगीका

रामः
६

कचं जातु गजमदहारीणां तु काककोकिलकं प्रासा वज्रवज्रात्रिकालिका॥ हयनरमदनास्यातुका
कतुजातथाप्रिये॥ भुकचंचुकनारीणां माकुलकरपुटकेः॥ मातंगीमातंगः सुष्यं काकमितिकाक
जंष्टिका चं उमिति चां उली गजमिति गजकुंभिका काकेति पिपलिका तु काकेतिकोकोरवयोः
कामेति अग्निजं देवि वज्रेति सिद्धुंडिका वज्रुतिकामिति रिका हयनरदनमरीत्या॥ ॥ इति काक
चं उलीकामिता॥ ॥ काकतुंडेति काकांडी शक्रेति भुकचंचुका उमेति शास्त्रलीका का म-प्रिः
काकमाचिका॥ चिमेति चित्रकंचैव नाडीनमेति नाडिका मदनातकरीदेवि हरिदामिति घोषते
कामितिकछिहल्यातु हमिति हस्तकणिका॥ अंजुलपटीकरुजेया लोहदं उलोहितां भुकं वृहदं

का. च.
७

तीतिश्रधोपुष्पविधीयते देवीसहदेविका। कृतिवक्षगवाङ्किका। ईश्वरीयेश्वर्य्य मदनाशतिमदनफ
ल। रपरेतिरसेश्वेव समासात्कथितोमया। महोषधीगणदेवि मातंगीपुष्पसंयुत॥ महयेत्तुतके
देवि सप्ताहसाधकोत्तम॥ तत्ताम्येनहेमम्यातवज्रा श्रत्ररससमंक्रता महयेत्साधकेश्वर॥ गुटि
काजायतेतत्र मोहिनीभुवनत्रये॥ देवासुरमनुष्याणां नागगंधर्वकिन्नरैः। कामरूपीभवेत्सोपि विच
रेद्भुवनत्रये॥ सर्वपापिविनिर्मुक्तो द्विषष्टिवरषाकृतिः॥ वल्लभः सर्वनारीणां सौभाग्यमनुललेनेत
। श्रजेयः सर्वदेवानां वज्रकायोमहाबलः॥ जायतेनात्रसंदेहो काकचंडेश्वरीमते॥ ॥ अथातः सप्र
वक्ष्यामि गुटिकाविजयसुद्धी॥ यस्यवक्त्रस्थिताग्रदे वज्रकायोभवेन्नरः। वज्रात्रकं विलोहं व कात

शमः
७

शायसमेवच॥ चुंबकं चामकंतीक्षां रसेदुंजारयेत्ततः॥ पुरातुश्रोषधत्रीणि तेनकत्वेन महयेत् ॥
जारितेमारितेदद्या कृटिकांकारयेत्पिथे॥ पुरातुश्रोषधत्रीणि मुखातलेनलेपयेत्॥ गुटिकांतेनव
ह्वातु धाम्यकर्मसमारभेत्॥ दुर्वी श्रुतंततोघोटं दिव्यकोटिसमप्रभं॥ पूजां कृत्वा मुखे धार्य्य वज्र
कायोमहाबलः॥ श्रजेयः सर्वशत्रेषु खड्गचक्रादिमुद्गरैः॥ विश्रुतफलकंचैव प्रियमानोनपिधा
ने॥ वज्रदेहोमहावीर्य्य श्वाक्षयोहमरत्नथा॥ सर्वरोगविनिर्मुक्तो भवेद्देसाधकेश्वरः॥ दुर्लभः स
र्वनारीणां कामरूपधरोभवेत्। असुराणां जयोभूदे श्रजेयोदेवदानवेः॥ इतिशास्त्रप्रभावाहिसि
द्धान्तसाधकेश्वरि॥ त्वयाहंपृच्छताऽर्थहि काकचंडेश्वरीमते॥ ॥ अथान्यांसंप्रवक्ष्यामि गुटिकांका

का.व.
८

मनोगिनी॥स्वेचरीनामविख्याता देवगंधर्वपूजिता॥अटंतिदेवताःसर्वी निरातुंवेमहापुरे॥पुष्टका
याःपुत्रावेन स्वेचरत्नमुपागता॥स्वेचरीनेनसाधोक्ता समासेनप्रकीर्तिता॥याहयेत्तुतकंधाज त्विस्तो
हैवेष्टितकुरु॥वरुणावृक्षकाष्ठं ध्वसिपेतुसमाहितः॥पुनःशीतोदकेसाध रसबंधमयविधि
मुवेक्षिप्रश्रयशीघ्रं उत्पन्नोनावसंशयः॥कामरूपीभवेदेवि त्रैलोक्यमटतेनरः॥वल्लभःसर्वना
रीणां मुरगंधर्वकिन्नरैः॥सिद्धतेनावसंदेहः काकचंडेश्वरीमते॥अथान्यासपुवस्थापि स्वेचरा
काशगामिनी॥दुर्लभःसर्वनारीणां किंपुनर्मनुषायेन॥अन्यशास्त्रेषुपायेन मुक्तिस्थानं प्रकल्पयेत्
॥सपिंडमुक्तमित्याहुः काकचंडेश्वरीमते॥साधकानादिनार्थाय पृच्छतेहंतयाप्रिये॥आकाशगमनं

रामः
८

भंडेभवतेसाधकेश्वरः॥हयमारीकालरात्री नरमारीगजमास्त्रिका॥ममारीविष्णुमारीच वाराहीशुभमा
रिका॥माहिषंविष्णुमारीच जलमारीचजाभवेत्॥नामान्येतानिमुस्थानि श्रोषधीनांसमासतः॥हयेति
हयचंडाली काकेतिमृगचंडिका॥गजेतिगजचंडाली नमारीआदित्यप्रक्रिका॥नरमारीचंडिकास्या
गिरिकर्णिकामपिप्रिये॥विष्णुमारीरुद्रजंघा जलमारीदुग्धरुग्धुहः॥वाराहमारीतुहीवशी महि
षमारीतिचंडेतिका॥कर्कोटिकातुविज्ञेया विष्णुमारीचकाकतिका॥जलमारीअग्निकाषोक्ता श्रोषधी
नारसंहरेत्॥तत्प्रखलोदरेमर्द संप्राहंसूतकंसहः॥मूषगर्भेदरेक्षिष्य धाम्यकर्मसमारभेत्॥प्रि
यतेनावसंदेहो रसेतुत्तत्क्षणं दुर्व॥मुवेक्षिप्रातुशीघ्रं आकाशक्रमतेक्षणम्॥त्रैलोक्यमटते

का.चं.
२

देवि जगामृत्युविवर्जितः॥ सिद्धतेनात्र संदेहो काकचंडेश्वरीमते॥ आकाशगामिनी गुटिका॥ ॥ अ
ध्यानासंयुतव्यामि ईदृशीनामखचरी॥ गुटिकासिद्धिदायिका रसेन्दुसर्ववद्रवेत्॥ महिर्तगुटिका
कृत्वा मातंगीपुष्पकैः सह॥ कामरूपीचतस्रोहे जुरुजोग्यपराक्रम॥ वाह्यीकन्योऽवंचेव वेष्टि
तंगोलकंकुरु॥ पुनस्त्रिलोहचवेष्टितं पूजां कृत्वा विधानतः॥ कृष्णचतुर्दशीरात्रौ महापूजां वका
रयेत्॥ महाफलैश्च संयुक्तं महामासवलिहरेत्॥ कुमारीयोगिनीवृन्दं त्वाचार्यतोषयेद्यदा॥ त्रैर
ववदुकनार्धं मर्चयेत्साधकोत्तमः॥ गंधपुष्पाक्षतैर्हृष्ये वस्त्रालंकरणदिभिः॥ नमस्कृत्यादि
तामर्घ्यं त्रौषयित्वा प्रयत्नतः॥ मुखे संक्षिप्य गुटिकां मद्दृशो नवतेनरः॥ कीडते गुह्यकैः साहं भूत

रामः
२

वेतालशाकिनी॥ वस्त्रराक्षसगुप्तात् कुष्मांडैः सह कीडते॥ महावलजयं सर्वं श्रवणयोगिनीगणैः
। श्रुते सर्वद्वीपांश्च त्वच्छंदगतिगामिनी॥ भुंजते विविधं भोगं कामरूपीस्त्रिया सह॥ तथासौ साधको
जडे कामरूपी महाबलः॥ नष्टकृत्यत्नो नृत्वा कीडते साधकोत्तमः॥ तथातु भैरवी देवि कीडते गुह्य
कैः सह॥ इति काकचंडेश्वरीमते॥ ॥ श्रीकाकचंडेश्वर्युवाच॥ अहं पुष्कामि देवेश साधकानां हि नाय
वै॥ श्रुत्वा साधनार्थाय दिव्यसिद्धिकरं यत्॥ संस्काररहितं कर्म यथासौ कुरुते नरः॥ तत्सर्वं बु
द्धिमे देव यदाशास्त्रवत्तना॥ ॥ श्रीसर्वज्ञ उवाच॥ शृणु त्वं काकचामुंडे साधकानां हि नावहे क
थयामि समासेन रसेन्दुमाराण्यये॥ शृणु यधीर्यथापूर्वं धामयेतुरसैः सह॥ कामुकी वज्रुक

का.च.
१०

दाव पदुकंदीपराजिका ॥ कर्कोटी गृध्रपर्णा च काकांडी व्याघ्रपादिका ॥ पंतेस्तु मर्दयेत्सूतं तप्तं त्व
त्वोदरे बुभुक्षु ॥ सप्राहमस्रवर्गेषु मर्दयेत्सुदृढप्रिये ॥ जारितमारितं तत्र मूषागर्भे क्षिपेदुसं
धाम्मानं मृतं भूत्वा संस्काररहितं भवेत् ॥ सहस्रवेधं करोति सिध्यते तु महारसः ॥ तारकत्रीय
दं देवि हेमकंठे शृणु प्रिये ॥ कृष्णान्नं कणकपात्रं श्रुत्वे क्षिपेद्यदि न त्रयम् ॥ अन्नकं सहितं पारद
माणम् ॥ ॥ चूहत्वारससंयुक्तं मर्दयेत्तु यथाविधि ॥ सप्राह साधको हृष्टो मर्दयेत्सूतं कंठे तथा
नवनीसदृशाकारं श्रुत्वा कंथावदृश्यते ॥ तप्तं त्वोदरे क्षिप्त्वा तनमध्ये रसं क्षिपेत् ॥ रसान्नकं म
र्दितं क्षिप्त्वा श्रुत्वा हस्तं प्रदाययेत् ॥ आशाया सह तत्सूतं जायते नात्र संशयः ॥ षड्गुणं वायसं च

शमः
१०

त्वा हेमचाष्टगुणं भवेत् ॥ मूषागर्भं च संलेप्य धाम्ना कर्म समाश्रयेत् ॥ लांगली चित्रकं चैव वज्रिकं
धारिका सह ॥ क्षीरकंबुकं संयुक्तं मूषालेप्यं तु कारयेत् ॥ म्रियते तदुसंक्षिप्तं सहस्रवेधं च जायते
॥ हेमतारविधेर्वैव श्रुत्वा शक्तिरितो रसः ॥ ॥ श्रुत्वा च संप्रवक्ष्यामि श्रुत्वा कथं यथाविधि ॥ कृष्ण
न्नकं च पीतं च ग्राहयेत्साधको त्रयम् ॥ चूहत्वारससंयुक्तं मर्दयेत्तु यथाविधि ॥ वंगमादाय यत्नेन श
रनाले निषेचयेत् ॥ श्रुत्वा कंठे तयोर्मध्ये मर्दयेत्साधको त्रयम् ॥ ग्राहयेत्तु क्षणादेवि शम एव च सूत
कम् ॥ रंजते नात्र संदेहो कर्म कुर्याद्यथेक्षया ॥ लक्षवेधं तु लिप्त्वा तु प्रकाशा साधकेषु शि ॥ श्रु
त्वा कथं तु या पुन्यो दावकं चान्नकं च ॥ समासेन तु धाम्नेन पतंते विमलादृतः ॥ क्षीरकंबु कि

का. च.
११

वाचूणीं शुद्धं सेनभावयेत् ॥ निदग्धावजुदंडेन तदुसंभावितं कुरु ॥ एकैकं संप्रवारं भावयेत्स
प्ररात्रके ॥ रसाभ्रकक्षियेत्पुनः ॥ श्रीरिकंदरिकत्तुहि लेपयेदन्नमभ्रकं ॥ कास्यपात्रेक्षियेत्तत्र वि
त्तरेसाधकोत्तमः ॥ सूर्यद्यम्वर्तधाया सप्ताहसाधकोत्तमः ॥ दोवयेत्तात्र संदेहो प्रियं दृष्ट्वा यथा
स्थियः ॥ रससोभागकेकेतु उतिभागद्वयं प्रिये ॥ अनलेक्षाम्यतां कृत्वा म्रियते नात्र संशयः ॥ लक्ष
वेधीनवत्सोपि जायते रसमैरवः ॥ ॥ रसटंक १८ गंधकटंक १८ नवसाद १८ एकत्र करि
पीहना पुट ६५ दिन २१ कवीहरदतथासेगतरैकापुट ६२ देमहिनकरना रसगंधकेनवसाद
र जलजत्रपकावना मुडाकीजै सैनमुडामेनसे १२ तेलश्रुलसीकासे २ चरुलोहे कै वहाव

रामः
११

ना पानिभरना हिंसाचोथी घाली राघना पुनः सैनपावना पाछे श्रुलसीकातेल पावना हश्रिदेणी पा
निघडे १०० श्रुवटावना पानिततावना चरु विचे पाकिं मोन घराविली चे एहमेण वटके दुधमासिका
नीये पाछे ताते पानिमाहि गोलावाहिये पुहर १२ उपरात्रिगालाश्रुपासिराघना ॥ इति मे मुडा ॥ ता
वाश्रुधारुपाश्रुधा एकत्र गालिये पत्रकिज ३ करकरती १ लेपिये श्रुगारमध्ये भावना हे मुश्रुलं पुहो
३ ॥ इति मुडा ॥ ॥ श्रुथान्यसंप्रवक्ष्यामि यथासंजायते इति ॥ याहयेदन्नकषाजः श्वेतमाकसमेव
च ॥ पुरासंस्कारसंयुक्तं कर्तव्यं साधकेश्वरि ॥ यथासंविचणी कंधारी कंचुकी वजुदंडयोः ॥ वजु
कदाकंधीरेण प्रचाटकसटंका ॥ चारत्रयसमायुक्तं लवणपंचसमन्वितम् ॥ एकीकृत्वा तु क

का. च.
१२

लंकते शुभ्रपत्राणिलेपयेत् ॥ मुखगर्भेदरेक्षिष्य धामयेत्स्वदिरानले ॥ डवतेनात्र संदेहः काम
शक्तिर्यथास्थियः ॥ लक्षवेधकरः सोऽपि भवत्येव न संशयः ॥ ॥ इति काकचंडेश्वरीमते निखिलसा
रं ॥ ॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि शुभ्रस्य कालिकापदं ॥ शुभ्रमध्ये स्थितं हेम न जानाति हि साधकः
॥ शुभ्रवर्गदत्तं शुभ्रं क्षारवर्गदत्तं कुरु ॥ संधैवैरक्तं शुभ्रं मर्दयेत् शुभ्रपत्रकं ॥ आरण्यमुत्प
लं गच्छ पुष्टं शुभ्रसाधकं ॥ कालिकारहितं तेन संप्रवारणं भैरवि ॥ तं शुभ्रं तारके दत्त्वा निर्दहे
त्यिह हेमयो ॥ भवते तेन सर्वाणि सर्वदोषविवर्जितः ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि शुभ्रस्य कालिका
पदम् ॥ शुभ्रमध्ये तु यद् हेम आकष्यति साधकः ॥ गंधकेन हतं कृत्वा नागेन शोधनं ततः ॥ सप्त

रामः
१२

वारं हतं कृत्वा संप्रवारं च शोधयेत् ॥ अतसीपुष्पसंकाशं जायते नात्र संशयः ॥ समभागं समं स
तं कारयेत् साधकस्तथा ॥ धाम्यमानं हिमित्युक्तं सयते राजभैरवः ॥ चंडार्कजावभागतु हेमं च जा
यते क्वं ॥ इति काकचंडेश्वरीमते ॥ ॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि तारकर्तारमेव हि ॥ कार्यं च जायते पुंसां
कर्मकार्यार्थसाधकम् ॥ अकोटकृत्वा बीजानि ग्राहयेत् साधको त्रिमः ॥ तैलं संग्राहयेत् तस्मात्पंचताल
कसंयुतं ॥ द्विगुलं स्य कृतं क्षारं मृतवंगं निषेवयेत् ॥ त्रियते नात्र संदेहः संप्राहात् क्षीरसंयुतः ॥ मृतं
वंगंतो गृह्य तारसंप्रगुणं भवेत् ॥ पृष्ठं च कारयेत् तेन चतुर्थं शोणगोलकं ॥ सप्तमये द्वजुकं तेन पृष्ठि
का उन्नमा भवेत् ॥ शतवेधं प्रवर्तेत जायते तारमुत्तमं ॥ साधयेद्दुर्मकामार्थं अल्पसर्वाः र्थसाधनं

१२

का.च.
१३

द्वयहीनोपि सिद्धो तच्चण्डिकावदमुन्नमं ॥ तालकस्य च सत्त्वं मृतबगंतथा न वेत् ॥ मृतस्योपा
सत्त्वं यथा षोडशसत्कृते ॥ तंवंगं रससमं जायते ॥ शुक्लवेधशतांशके ॥ तारकत्रनिवत्येवं हेमकृती
शृणुयिष्ये ॥ शृङ्गनस्यत्वचोयाह्या पंचांगवासकस्य च ॥ दह्यते क्रियते न स गजोद्युसूत्रकं क्षिपेत् ॥ ना
गनिधायते तत्र सप्ताहं साधकोत्तमः ॥ सप्तवारं पुटंतं जायते वज्रसन्निभं ॥ नागरूपा विधिः ॥ ॥ शुधा
न्यस्य वक्ष्यामि नागानां रजनं तथा ॥ हेमकंसदृशं नागं भवत्येव न संशयः ॥ रसचकंगुणी वैव शाकं
कूपलिकं तथा ॥ ब्रह्मवृक्षरसं याह्यं नागत्रनिषेचयेत् ॥ शतांशवेधसहेमं मातृकावसमं परं ॥
मारयेत् पुनर्नागं शाकं कूपलिको सह ॥ हेमं तु जायते तेन सर्वदोषहरं परं ॥ नागस्य रजनं त्वातं

रामः
१३

वंगस्य मारणं तथा ॥ यदा त्वं पृच्छसे न दे तथान्यं कथयान्यहं ॥ जायते त्वत्समोक्षं तु कुरु कर्माण्यने
केवा ॥ तप्तस्त्वोदरे क्षिप्त्वा रसं तत्र निधापयेत् ॥ श्रवणं व्रगतां वद्वि धीमये न्यधुरानले ॥ महाकांतिततो
जायते सत्तु तं साधकोत्तमः ॥ तदहं जारये हेमं यत्प्राप्ता तत्र क्रमेणात् ॥ पुरा श्रोत्रध्वसं युक्ते सतः संमर्दये
यिष्ये ॥ गर्भं ज्ञायते तत्र यत्प्राप्ता दयसं प्रिये ॥ याह्ये तं समासेन रसे नुं साधकेश्वरि ॥ मृषाया गर्भले
पत्तु पुरादुत्रयेणात् ॥ श्रुधमृषाकृतध्यातं विद्यते सौ महारसः ॥ लक्षवेधी भवेत्सो हि धर्मकामाऽ
र्थसाधनम् ॥ ऐश्वर्यं गुणसंयुतं भवते साधकेश्वरि ॥ इतिका कचं डेश्वरी मते जारण पटले ॥ ॥ देह
रक्षणविचारः ॥ श्रुधान्यं शृणु देवेशि ॥ श्रमस्त्वं यथा न वेत् ॥ लक्षकोटिगुणैश्चर्यं राजभोगतुलानि

का.च.
१४

चा॥ निरुथापि उपातेन जायते तक्षणाद्भवं॥ कथयामि च ते देवि पिंडस्थलक्षणानि च॥ रसेन गुह्यं
येत्याज्ञो दं उत्रयसुमर्हितं॥ शाल्मली उदरे धार्य मृदु मे नु सुंदरि॥ यदा सोमं जने कृत्स्नं
महारसम्॥ षण्मासं जितो येन वज्रकायो भवेन्नरः॥ अष्टमेकं प्रयोगं तु अयुनेकं स जीवति॥ अ
ष्टमं प्रयोगेन नक्षयेत्तं महारसं॥ अयुतं द्वयं स जीवे त्रिरुपपन्नं वदेहि नः॥ रसेन नक्षयेथावत्
सीराशीः कामवर्जितः॥ अक्षयोरजरश्चैव वली पलितवर्जितः॥ स भवेन्नात्र संदेहः काकचंडे
श्वरी मते॥ पुनर्यं प्रवक्ष्यामि श्रमरसाधकेश्वरि॥ अत्र कंकाति लोहश्च रसेनो गंधकस्तथा॥
त्रिदंडं मर्दयेत्सर्वं मासमेकं हि सुन्दरि॥ रसेन गंधकं क्षिप्य अष्टमेकं तु नक्षयेत्॥ यदा वृक्षं भ

रामः
१४

वेकृत्स्नं ग्राहयेत्तं महारसं॥ पूजां कृत्वा समासेन नक्षयेत्तं महारसं॥ षण्मासस्य प्रयोगेन जीवेत्तु अयु
तत्रयम्॥ जरारोगविनिर्मुक्तो वज्रकायो महाबलः॥ इति शाल्मली कल्पः॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि श्र
मरत्वं भवेन्नरः॥ महाकांतिं समोयाति अत्र कं न जने सह॥ मर्दितं कल्कितेनैव त्रिदण्डं पूर्ववद्विधिः॥
बुधदंडोदरे धार्य अष्टमेकं हि सुन्दरि॥ अष्टाने भवते बुधः वतदंडं सुसाधकः॥ संग्राह्यं प्रयत्नेन न
जेत्तं पूर्ववद्विधिः॥ षण्मासं जितो येन स्वर्गस्याप्यंतरं स्थितः॥ क्षीरादारी सदा बुधः लक्षवेधी स जी
वति॥ महाकायो महावीर्यो बुधतुल्य पराक्रमः॥ जायते नात्र संदेहो द्विषष्टि वार्षिका कृतिः॥ इति
पलाशबुधवृक्षः॥ ॥ पुनर्योत्रं कर्म जायते बुधविंदति॥ श्रमरत्वं साधकानां लक्षवर्षाणि सुंद

का.चं.
१५

शि। गंधकं वृक्षं वीजं तु कद्रुतुं वी सुपा रदं॥ मर्दयेत्तं सुहीतो ये आयसंतु ममाहितः॥ अद्वेते कसदं शे
हिनवते साधकश्चरि॥ पूजां कृत्वा तु संग्राह्यं वर्षमेकं तु प्रक्षयेत्॥ कामवर्जितक्षीराणि वज्रकायोक्ष
यो भवेत्॥ इति वृक्षदं उ संप्रदायः॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि यथा सिद्धांतिसाधकाः॥ भोगश्च भजते
देवि मर्त्यलोकेषु साधकः॥ ॥ अथ सूता नृसारा विधिः॥ अन्नकं कांतिलोहश्च सूतकं च विमर्दये
त्॥ वज्रतोयेन संमर्द्य तप्तवत्तोदरेष्विधे॥ धान्यराशिस्थितं मद्ये वर्षमेकं च धारयेत्॥ अद्वेते जा
यते सूतो न स्मी नूतो न मंशयः॥ जगत्तुरक्तिकाया तु प्रक्षयेत्तं महारसं॥ अद्वेते कं प्रयोगेन द्विषष्ट
वार्षिका कृतिः॥ अक्षयश्चाजयश्चैव कामरूपी महावत्॥ स्रष्टुं ह्यगमनः सोहि जायते नाऽऽसं

रामः
१५

शयः॥ ॥ अन्यं संप्रवक्ष्यामि साधकस्य हितावहं॥ पिंडुपातेन ये प्रीता ये चान्ये प्रयत्नक्रमात्॥ ते
षष्टिं महावीर्यं काकचंडेश्वरी मते॥ वाककोटि तैलमादाय निवृत्तयिव पारदं पारदं मर्दयेत्तं स
प्राह साधकश्चरि॥ त्रियते तदं सक्षिप्य नत्पानेन विनियोजयेत्॥ अयं गकार्येनेन घण्टासाधुवरा नने॥
अक्षयो अजरश्चैव जरारोगविचर्जितः॥ महाकायो महावीर्यो द्विषष्टि वार्षिका कृतिः॥ इति कर्कोटी
कल्पः॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि भक्षयेत्तु साधकः॥ क्षीराज्यमधुसंयुक्तं ककोटी वीजपूरयोः॥
प्रक्षयेत्तु घण्टासं क्षीराशी कामवर्जितः॥ वली पलितनिर्मृक्तो अद्वेते कं द्विरष्टयोः॥ ककोटी वी
जमादाय सूक्ष्मवृणांतु कारयेत्॥ प्रक्षयेत्तु मधुसंयुक्तं क्षीराशी वर्जिते न्दियः॥ अद्वेते कस्य प्रयोगेन म

का.च.
१६

हाकायोमहावलः॥ अटते सर्वद्वीपानि काकायुर्मवतेनरः॥ अथवातस्य बीजानि भक्षयेत् घृतसंयुतं
॥ अट्टद्वयप्रयोगेन काकद्वयसजीवति॥ तस्य बीजं संगंधं शृंगराजेन मर्दयेत्॥ जीवकस्योदरे स्थाप्य
अट्टमेकं समाहितः॥ अट्टे गृह्ययत्नेन एकांते विधिवत् स्थितः॥ शीततापविनिर्मुक्तो वर्षमेकं वसेत्
दि॥ माक्षिकेण समायुक्तं क्षीराशीविजितेन्द्रियः॥ स जीवेत् काकचत्वारि च उवाताहतोऽपि वा॥ अट्टे
सर्वद्वीपांश्च कामरूपी महावलः॥ अजेयः सर्वभूतानां वज्रकायो महावलः॥ असते काकजं द्याश्च सा
कांडी च महोषधी॥ तस्यां ते वक्ष्ये कालो जीवते काकपक्षिणः॥ काकांडी काकसंकाशः काकसाका
शलोचना॥ भक्षयेद्यत्नुमानुषो काकायुर्मवते तु सः॥ ॥ इति काकजं द्याकल्पः॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि

रामः
१६

गुह्यानां च महोषधीः यथातुल्यं ते देवि साधकानां हितावहं॥ कामिका कांकांडी तु कामुंदी काकमा
चिका॥ गंडी मिति गंडिशी च कामितिका च मानयोः॥ कामितिकर्कोटा च समितिसंमरी जवतः॥ कामि
तिल्या च कामिति पिपली जवा॥ कामितिकं गुल्ये च कामिति शृंगराजकां कामितिकलुजा च कामितिक
दुतुविनी॥ कालो मितिलोहित च विमिति त्रिविनिर्मला॥ नामिता ये च प्रोक्ता च मितिका मितिका तथा
॥ इति संकेतवक्ष्यामि साधकानां हितावहं॥ कथयामि समासेन साधकासिद्धिदायकं॥ एते तु मर्दये
त्सूतं गंधकेन समन्वितं॥ भक्षयेदाज्ञते युक्तं षण्मासात्साधकोत्तमः॥ जितेन्द्रियोऽपि क्षीराशी अयु
तेकं सजीवति॥ ॥ कणुणी तैलेन पारदभक्षणविधिः॥ गंधकरं समं युक्तं कणुणी तैलेन संयुतं॥ मास

का.व.
१७

मेकप्रयोगेन श्रवमेकं तु नक्षयेत् ॥ क्षीराशीवृक्षचारी च लक्षायुत्वं न विद्यति ॥ नवते साधको नडे
वज्रकायो न संशयः ॥ स्वच्छंदगतिमानंदी रसेंदस्य प्रभावतः ॥ काकचंडेश्वरीशास्त्रे साधकैः सिद्धिद
यकैः ॥ इति रसकं गुंधकक गुणी तैले ॥ ॥ अथातः सप्रवक्ष्यामि श्रमरत्नसाधको नवेत् ॥ रसगंध
कसामेकं कं गुणी तैले मर्दयेत् ॥ बीजवृक्षोदरे स्थाप्य श्रवमेकं प्रयत्नतः ॥ पूजां कृत्वा ततो न दे
न्याक्षी कर समं युतम् ॥ अशने वर्षमेकं तु क्षीराशीकामवर्जितः ॥ द्विरष्टवार्षिको जीवे कामरू
पी महाबलः ॥ अनंतरं प्रयोगानि युद्धाद्गुह्यतरं नवेत् ॥ हरीतकीवृक्षकल्पं महाकांतिसपारदं
॥ एकत्र मर्दनं कृत्वा कं गुणी सह मर्दयेत् ॥ वज्रतोयेन संमर्द्य तप्तस्त्रोदरे दिये ॥ बान्यशसतुम्

रामः
१७

धंतु वर्षमेकं दिवारयेत् ॥ अथांते जायते तूतो न समं तूतो हि जायते ॥ नागैः करं क्रिकायाः स्यात् न
क्षयेत्तु महारसम् ॥ श्रवमेकप्रयोगेन द्विरष्टवार्षिका कृतिः ॥ अक्षयो अजयश्चैव कामरूपी म
हाबलः ॥ स्वच्छंदगमनः सो हि जायते नात्र संशयः ॥ इति हरीतकीवृक्षकल्पः ॥ ॥ अथान्यानि प्र
योगानि रसस्य मारणांतथा ॥ साधकानां हितार्थाय यथा सर्वज्ञं प्रापितम् ॥ यादयेतरसेन्दुहि प्रो
टली सूत्रवेष्टितं ॥ स्वतारीकद्वरे स्तिष्ठ दीर्घदोले प्रयोजितम् ॥ त्वानवकारयेद्वाव त्वावर्जं शाद
सौरसः ॥ शंखपुष्पातुलेपातु सिद्धे न केचिद्वारके ॥ मृत्तिकां पुनः लेपयेत् ॥ धाम्यकर्म समायोगं
मृदुस्त्रतं न दुच्यते ॥ शतांशं वेधयेद्भुडे धर्मकामार्थसिद्धिदम् ॥ पुराग्रो यक्षसंयोगा न प्रसखे

का.च.
१८

क्षिपेदसम् ॥ कृत्वा न जायते तत्र आशाया शङ्कतं कुरु ॥ जायते मासमेकं तु कुरु कर्म यथेच्छया ॥ सह
स्ववधकं सोऽपि जायते नात्र संशयः ॥ इति पोटलीपाकरसेन्दुः ॥ ॥ अथ जलुकाविधिः ॥ अतः परं
साधकार्थाय कामसिद्धिर्यथा भवेत् ॥ जलुका जायते नडे दुर्लभा भुवनत्रये ॥ अथवा उल्लिका
कंदं रसं तेनैव मर्दयेत् ॥ स्वनारी कंदरे क्षिप्य धाम्यकर्म तथा कुरु ॥ पुनस्तु मर्दनं कृत्वा श्लेषां
नकरसेन तु ॥ तप्तत्वोदरे क्षिप्य मासमेकं समाहितः ॥ जलुका जायते तत्र महान्डप्रदायि
नी ॥ क्षोभयेत्सर्वनारीणां महासौभाग्यवर्द्धनी ॥ कामार्थी साधको यश्च क्षोभयेत्स्त्रीसहस्रकं
॥ महामदनेश्वरी नाम्ना क्षोभयेद्भुवनत्रयम् ॥ विदारी कंदमादाय वेरकंदरसं युतम् ॥ मर्दये

रामः
१८

स्तूतकं तेन मासमेकं विचक्षणः ॥ श्वेतव्यालोदरे क्षिप्य जलुका दावणां तथा ॥ कामभोगमहायुक्तं
दावणां भुवनत्रयम् ॥ अथवा जलुकानां तु संक्षेपात्साधकः पुनः ॥ हयमारी कंदमादाय स्तूतकं मर्द
येत्ततः ॥ गोनसर्पादरे क्षिप्य जलुका वधजायते ॥ महाकामेश्वरी नाम्ना सर्वकामप्रसाधिनी ॥ अ
थान्या तु जलुकां साधयेत्साधकेश्वरि ॥ गजवां उल्लिकादंडैः स्तूतं संमर्दयितुं ॥ सप्ताहेन महा
देवि साधयेत्कामहेतुना ॥ कामेश्वरी नाम विख्याता साधकानां हितावहा ॥ काकाडी कंदमादाया
श्चमारी कंदसंयुता ॥ वृंगमारी कंदसहिता स्तूतकं मर्दनं कुरु ॥ चित्रव्यालोदरे क्षिप्य कामार्थं
जायते रसः ॥ कामेश्वरी त्रिययेश्च क्षोभयेत्साधकोत्तमः ॥ ॥ अथान्या प्रोच्यते नडे जलुकामद

का.च.
१२

शविणी॥ यथातुडावयेनारी साधकं तौखदायिनी॥ ग्राहयेत्करवीरं च नरकं दीहयमारिका॥
स्वमारीरससमर्द्ध सधैकं तु न संशयः॥ पीतव्यालोदरेक्षिद्य जलुकाकामजोगिनी॥ सुखदंताश्रु
साधकानां संक्षेपात्कथितं मया॥ ॥ इति काकचण्डेश्वरी मते जलुकाकल्पः॥ ॥ अथान्यासप्रव
रूपामि साधकानां हितावहं॥ शृणु त्वं देवदेवेशि साधकं सिद्धिदायकं॥ भ्रमते नृनले देवि वि
चरे देवकन्यका॥ ददाति साधकं सिद्धिं यद्दीरावीरं दिते॥ आषाढ कृत्स्नश्रुत्या गुरुवारो यदा
भवेत्॥ स्वातिनक्षत्रयोगेन देवकन्याभिगच्छति॥ सर्वविचरयेद्यस्मि साधकं सिद्धिदायका॥ यथा
स्त्रिवमरैः सर्वैः श्रावणो मासि देवेशि कृत्वा याचतुर्दशी॥ गुरुवारे पुण्ययोगे कन्या निर्गच्छते

रामः
१२

दा॥ यथा स्त्रिवमरैः सर्वैः कीडंति सर्वदायकैः॥ आद्यपदेशयोगानां कृत्वा यत्ने चतुर्दशी॥ बृहस्पति
भवेद्दारे द्वयफलान्मुण्डक्षयोः॥ संयोगो भवते यस्तु कन्याविवरनिर्गता॥ आश्विने मासि योगेन कृ
त्वा याचतुर्दशी॥ पुष्यनक्षत्रसंयुक्ता गुरुवारो विधीयते॥ विचरेषु च या कन्या सर्वस्थानेषु प्र
जिता॥ कार्तिके शुभमावास्या गुरुवारेण संयुता॥ स्वातोऽक्षये समायाति विचरेषु च सर्वसु॥ निर्ग
ता सिद्धियोगेन मार्गशिरसि पूर्णाया बृहस्पति शुभमेव च॥ मृगशिरश्च योगेन द्वारे विवरमनायि
का॥ रहस्यचरते वर्षा साधकं सिद्धि साधयो॥ पौषमासे शुक्लपक्षे धृतिपु गुरुवासरे॥ मूलन
क्षत्रसंयोगे देवकन्या च दृश्यते॥ माघशुक्ल चतुर्दश्यां गुरुवारेण संयुता॥ मूलनक्षत्रमहितं

का.च.
२०

पु२

सर्वकन्याविनिर्गता ॥ फाल्गुणोक्तसप्तमस्तु तिथितुस्माचतुर्दशी ॥ बृहस्पति तथा घारे सुश्रु न
क्षत्रसंयुता ॥ कन्याचक्रीउत्तेतत्र विवरेचसंस्थिता ॥ चैत्रमासेभुक्तयसे चतुर्दशीं बृहस्पतो ॥ म
लनक्षत्रसंयोगा सर्वविवरोददन्ते ॥ एवंतुसिद्धियोगानि विवरेषुप्रतिष्ठति ॥ क्रीउत्तेदेवकन्या
श्रे साधकैः सिद्धिरायकैः ॥ इति काकचं डेश्वरीमतेविवरपटले ॥ ॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि शो
लोदकविधिर्यथा ॥ दुर्लभसाधकानां च सिद्धियोगंच दुर्लभं ॥ उदकं वज्रविज्ञेयं दिव्यसिद्धि
रपरम् ॥ क्षणवेधीश्वरो रात्रं सप्ताहपक्षवेधकं ॥ मासं च घण्टा मासं संवत्सरवेधकं ॥ एतानि शो
लोदकानि सच्चित्तु समतुल्यता ॥ तस्यायंतु गुणा वक्ष्ये येन येनानि साधकं ॥ वेष्टकंच परित्यक्ता

रामः
२०

वेधकान्तु प्रयोजयेत् ॥ हिंयुलं हरितालं च गंधकं च मनःशिला ॥ एतेषां गंधमासारो पकरोति च
वेधकं ॥ शोलोदकं कथ्यते नडे क्षीरे वाष्टुगुणेन तु तनुक्षीरं विशेषतः पिवते साधके धरि ॥ एक
विंशतिरात्रेण क्षणेन वज्रसाधकः ॥ मुराद्विष्टवर्षका कामरूपी न संप्रवः ॥ शोलोदकं गृहीत्वा
कुलत्थेन सह काथयेत् ॥ तेन काथयेत् च दन्ते दत्त्वा वाष्टुगुणं तथा ॥ गुडगुडं मधुसहै र्यथाहारं
च सहेया ॥ सन्नायुकं न विद्याति नात्र काव्या विचारणा ॥ शोलोदकं गृहीत्वा त्रिफलासह प्रक्षये
त् ॥ षोडशभागं विशेषतः तैलं च सह पाचयेत् ॥ गुडतैलेनाभ्यर्गं कुर्यात्त्रिंशत्क्षणं ततः ॥ ततो
वलीयलितनश्यति सर्वकुष्ठविवर्जितं ॥ दिव्यदेहो यथा देवो जायते साधकस्य च ॥ इति शो

का.व.
२१

लोदकपारदप्रक्षणां ॥ मासैकं मासमृतं च हस्तेन शतमुदयेत् ॥ निष्टपिष्टो भवेत् जीवैः पुनर्जी-
वा यतदसं ॥ तप्तस्यो मासमेकं जरा मृत्युविवर्जितं ॥ नाशनं ॥ अथ वा तदसमाय कर्षणमा-
षहमेकमा ॥ गुटिकाकारयेन्नेन मुखे सिप्ता दृशी भवेत् ॥ घडागंच हरेद्वयं जीवे चंडा कर्तारकं
अथ वारस कर्षकं तत्क्षणं न तु मर्हयेत् ॥ इगुडी फल मध्ये तु शैलोदक मध्य मकुरु ॥ कालेन
त्रिगुणं चैव काठिन्यं त्यजायते ॥ घण्टासेन मुखं धार्यं वज्रकायो भवेन्नरः ॥ वसनाग युतेषा-
मो दिव्यं सहस्रं मोदते ॥ ततोदके पिबेद्याम तत्क्षीरं द्वेन पायसं ॥ मासैकं तु प्रयोगेन सहस्रा-
युर्भवेन्नरः ॥ ततोदकं गृहीत्वा तु हरीतकी सहकाथयेत् ॥ दृतेन मधुना लेह्यं विध्वांतेन स्या-

रामः
२१

पयेत् ॥ सप्तैकं भूमिमध्यस्थं एकैकं नक्षत्रे न्युनः ॥ वलीपलितनिम्बुक्तो जीवे द्वर्षशतद्वयं ॥ तेनो-
दकेन मर्हेन अन्नककाथकारयेत् ॥ सप्तरात्र पुटं पाकं भरितं जायते रसं ॥ कुरुते मासमेकं हि-
वलीपलितं हतं भवेत् ॥ अथ शैलोदकं मर्शं दृतेन सह लेहयेत् ॥ मासैकेन प्रयोगेन जरा मृत्यु-
र्विनाशयति ॥ शैलोदकं कुलत्थेन काथं कृत्वा पुनः क्षयेत् ॥ दृतं च मधुना सहितं लेह्यं च पिबते
सदा ॥ मासैकं च प्रयोगेन वलीपलितं वर्जितं ॥ महाकायो महावीर्यः सहस्रायुः स जीवति ॥ अ-
थ वा किं वदन्ते विधानं न्याययोजिभिः ॥ दिव्यदेहश्च श्वेव आयुर्वर्द्धयते सदा ॥ कुष्मांडानि च
मशानि फलानि यानि कानि च ॥ लोहानि सिन्धु शैलेषु प्रमृतं न क्षमेव ॥ सीरमोऽप्येव जीर्णं ते

का.च.
२२

वज्रकायो भवेन्नरः॥ सर्वज्ञो दिव्यदेहश्च श्रुतायुर्न विद्यति॥ प्रक्षयेत शालिषष्ठे च तृषाचरे
यतः॥ परिहारं प्रयोमयोः वर्षेण कल्पायुश्च भवते भवते साधके ध्वरः॥ इंगुडी न तु वीजानि शैले
भूतजले स्थितम्॥ तेनैव प्रतिपाद्येन वंगत्तं प्रकरोति च॥ पारदेन च संयुक्तं पानीयविषनाशनम्
॥ रसोपरि स सहितं सज्जमेन वेष्टितं॥ कुंडमधे प्रक्षिपेत् यावत्तु कठिनं भवेत्॥ सहस्रं शोच
लोहानि वेधंतु केन कं भवेत्॥ गुडस्य तु फलं ग्राह्यं कर्षश्चेत्वरसस्य च॥ तेनोदकेन मर्त्यं तु कांस्यं
पात्रे निधाययेत्॥ तस्मिन्तु कुंडे निक्षिप्तं कठिनं तु यत्नं भवेत्॥ तं मुखेन च धात्र्यं सर्वरोगाप
हारकं॥ दशनागायुतपाणां वज्रकायस्तु योजयेत्॥ उदरे तु चिरं कालं धुमे साधेन संशयः॥ श्र

रामः
२२

थ संलोहकं ग्राह्यं मेघभृंगे निधारयेत्॥ अथ परस्ते परंतु चूर्णं भवति शोभनं॥ तेन नागशतांशेन
निर्वीजं केन कं भवेत्॥ विष्णुनारायिता पृथ्वी श्रुक्ता तोदरे तेषु रा॥ भारेण कुंदते यत्तु वेदं पश्यति
वर्त्तनम्॥ शैलोदकमिति ज्ञेयं विष्णुखेदं तथा भवेत्॥ द्युतं प्रकृतं शरीरस्तु नित्यं व्यायामतत्परः॥ म
हिनश्च प्रकर्तव्यं शैलोदकरसायने॥ अजरोश्च मरश्चैव वज्रकायो महाबलः॥ इति काकचंडेश्वरी
मते शैलोदकपटलः॥ ॥ श्रीदेवुवाच॥ कैलासशिखरे स्म्य देवदेवजगद्गुरु॥ पृच्छामि च मह
देवं कल्पवृत्तलके स्थितं॥ साधकानां हितार्थाय मृत्युदारिद्र्यानाशनम्॥ ॥ श्रीईश्वर उवाच॥ सा
धुसाधु महाभागे यत्तया परिपृच्छते॥ साधकानां हितार्थाय दुर्लभं कथ्यते मया॥ सास्त्रिन्दुलभो ये

का. चं.
२३

न तालकं च वरानने ॥ ततः पश्चाद्दशरोहे पेषयेत्तुलैः सह ॥ षष्टिकापृष्टसहितं गोलकं कसये
त्युनः ॥ अक्षिणोदकमध्येन ततः समशीतं जायते ॥ शोधितं सूर्यतापेन पूजां कृत्वा विचूर्णितं भ
क्षितं मधुसर्पिर्मां सप्तरात्रं समाहितः ॥ उदयादित्यवर्णाभिः स्वरूपः प्रियदर्शनः ॥ खेचरत्वमवा
प्नोति महाबलपराक्रमः ॥ द्वितीये सप्तके देवि पतन्ति शशि मूर्द्धजाः ॥ त्वचा दंतानि सर्वान्ते नखा
श्चैव न संशयः ॥ तृतीये सप्तके देवि केशाश्च मरुतं निभम ॥ तप्तकाश्च नववर्णाभिः द्विरष्टवर्षका कृ
तिः ॥ शंखकुन्देन्दुपुष्पैश्च नखांगकुलिसन्निभाः ॥ नवनागवलोद्भूत्वा जीवेच्चंडार्कतारकं ॥
पुनरन्यप्रवक्ष्यामि तालकस्य भुजाविधिः ॥ तालकं गृह्यते देवि मर्हयेत्तेन सूतकम् ॥ नक्षये

शमः
२३

त्युत्पहं देवि मासैकं च दिने दिने ॥ यावत्कर्षप्रमाणं तु दिनमासैकविंशतिं ॥ अष्टादशैककुश
नि उत्पन्नानि वनाशयेत् ॥ उदयादित्यसंकाशं जायते सिद्धिकेश्वरि ॥ पाथते सिद्धियोगे तुं लभ
ते सिद्धिमुन्नमां ॥ वलीयलितनिर्मुक्तो द्विरष्टवर्षका कृतिः ॥ नवनागवलोद्भूत्वा जीवेच्चंडार्क
तारकं ॥ जलकाष्टवसंगृह्य कृत्वा वापिसमुद्रुकं ॥ तेन घृतेन संशोध्य तालकं निखलेन तु ॥ आ
षाढमासयोपव यावत्कार्तिकपूर्णिमा ॥ पुष्करांते स्थिते मध्ये उद्धरेत्तं भुजे दिने ॥ मर्हयेत्ते
न सूतं च माषैकं नक्षयेन्न तु ॥ यात रुन्धाय मेधावी सप्ताहं च दिने दिने ॥ द्वितीये सप्तके चैव
केशाश्च मरुतं निभाः ॥ सोमराग्यारोग्यश्रीमांश्च नारी हृदयनन्दनः ॥ मासमेकप्रयोगेन अमरैः

का.च.
२४

सहक्रीडति॥ वृक्षवृक्षकाष्ठेन एव कृत्वा प्रयत्नतः॥ तालकं रससंयुक्तं धात्री सह निषेजये
त्॥ महिषी पुरीषवेद्यं तत्वे ह्यनवप्रियते॥ दिनानामेकविंशं च शोधितं यावज्जायते॥ भक्ष
येत् रससिद्धं वृक्षस्य तिस्रो भवेत्॥ नानाशास्त्रार्थसंवादी श्रवणो सर्वभूतले॥ तालकं पा
रदेवैव एकीकृत्वा तु मर्दयेत्॥ तालमूली रसं चैव मर्दयेत् रससंयुतं॥ जम्बीरकाष्ठेः सम
र्थं लोहस्य भाजनं कुरु॥ तं तालकं गृहीत्वा तु क्षिपेज्जंवीर्यदूरकैः॥ महिषी स्थाने च देष्टव्यं
पविर्निर्गन्धतां बुजेत्॥ पुनः पारदसंयुक्तो मातुलिंगेन पाचयेत्॥ तांबूलपत्रसहितं मा
षकं चैव भक्षयेत्॥ मासमेकप्रयोगेन इष्टसिद्धिर्भविष्यति॥ रंजने सर्वलोहानि पुटपाके

रामः
२४

नकांचनं॥ ॥ इति काकचं डेस्वरी मते तालककल्पं समाप्तम्॥ ॥ हरितालसत्त्वपातनः॥
रसं च तालकं चैव लोहपात्रेण मर्दयेत्॥ बीजपूरकमथेतु महिषी गोमयेन कृदायेत्॥ तांबूल
पत्रमथेतु माषमेकं तु भक्षयेत्॥ मासमेकप्रयोगेन जीवेच्चंडार्कतारकं॥ कांतव्यानकं चैव रसं
गंधकमेव च॥ मर्दयेच्च त्रिदंडेन यावद्भवति गोलेकं॥ निंबकल्पः॥ ॥ पित्तुमुंदोदरे स्थाप्य वर्षमे
कं तु साधकः॥ षण्मासं भक्षयेत्तु जीवेच्चंडार्कतारकं॥ त्रिदंडमर्दितं सूतं शाल्मली वृक्षे स्थापये
त्॥ वर्षमेकप्रमाणेन तं भक्षयेत्तु पुनः॥ षण्मासं च प्रयोगेन जीवेच्चंडार्कतारकं॥ पुनरन्य
प्रवस्थाभिः भस्मभूतविधि - - देवदाली रसं मर्दय रसगंधकमेव च॥ पाचयेत्पुटपाकेन भस्म

का.च.
२५

प्रवातिसूतकं॥ भक्षयेत्तावूलपत्रेण माघैकमासमेवच॥ पक्षमेकप्रमाणेन कुक्षिकुष्ठादिमाध
के॥ एवंप्रयोगेन भक्षयेत् भक्षयेत्पलंदश॥ वल्ली पलितनिर्मुक्तो महावलपराक्रमः॥ सुव
र्णदृष्टिर्मेधावी जीवेद्वर्षशतद्वयं॥ त्रिगुणं भक्षयेत्प्राज्ञो न स्मृतविधौ सह॥ पंचवर्षशतान्ये
व जीवेच्च साधकेश्वरि॥ इतिलद्युतकं॥ ॥ तुंसः सः स्वावयश्चमृतं स्वावय तुं महो हंसः
साहा कुरु कुरु सोमं वसरसः॥ शाल्मली हृदयमंत्रः॥ ॥ पुनरन्यप्रवक्ष्यामि महालेख्ये यथा
विधि॥ निशाचरहतं सतं धात्रीफलं हतं तीक्ष्णं॥ त्रिफलामधुसर्पिर्मयं योलिहंतो जरा मरः
॥ गंधकं पारदं चैव तीक्ष्णं च कांतिमेव च॥ समधातौ समं धातं पलाशबीजमात्रयोः॥ त्रिषोष

रामः
२५

कै३

धातुयंजाती शिलाजितत्रिफलासह॥ एतानि समभागानि श्रुक् धात्री च मर्दयेत्॥ तंडुलीय रसंत
स्त्रा त्रिफलासह मर्दयेत्॥ खदिरकाथसंयुक्तां शिखिपित्रसमं चितम्॥ मर्दयेत्तु विधानेन श्रुक्
स्यतु रसैः सह॥ त्रिफलारसक्रातं च कांति संप्रस्थापयेत्॥ गोजिह्वा त्रिफलायाश्च वाह्यलेपानि
कारयेत्॥ तं वाह्यमृत्तिकालेपं मृत्प्रयसां देष्टव्यं॥ पुटयोगेन भूमौ तु निखने ज्ञानुमात्रके॥
श्रुक् दृष्ट्वा तदा तथैव मृत्तिकालेपयोगे॥ नित्यानि गंधधूपानि सवत्सरं कमेव च॥ पूजां कृत्वा तु
उद्धृत्य पूजयेद्देववाह्याणाम्॥ मधुसर्पिः समा युक्तं भक्षयेत्तमहारसं॥ श्रुनेदिने सुनक्षत्रे शु
भचतुर्वरावले॥ अथ मे सप्तमे चैव कुक्ष्यविनाशनं॥ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तो कंकुमात्रमहा

का. व.
२६

रसासप्तके सप्तमे वैव. स्वेवरी नवतावया ॥ नात्युत्पत्तेन सिद्ध्यति. इदं वैव रसायणं ॥ न कान्तेन वि
नास्तृतं न स्तृतं कांतिवर्जितं ॥ न संक्रमति देहेन. गृहपि उमिर्वाप्तसि ॥ ३ ॥ इति महारसायणविधिः
समाप्तः ॥ ॥ ॐ नमो रसेन्द्राय ॥ धर्मकीर्तिसमाश्रित्य कथ्यते रससंग्रहः ॥ विनादुष्यं न सिद्ध्यति
तस्मादुष्यनिरूपणं ॥ जयति रसवरेन्दुः कुष्ठपुष्पादि रोगजुत ॥ पुरुषति स मन्त्रायेय. यदस्ति नरा
णां च. वलीपलितं विनश्यति ॥ दीर्घायुर्देदातिव. रसवधं दविष्टं तिस्वेव रसं ददातिव ॥ यदाश्र
यादशंकर्म. रसयेन वशीकृतं ॥ हन्यान्नस्य जरा मृत्यु. दारिद्र्यमृत्युमेव च ॥ स्वेदनादर्शनामूर्च्छा
मुत्थाय पापरोधनम् ॥ नियमादीपनश्चैव. गगनशो सप्रमाणतः ॥ मथनाचारणविधानं डाव

रामः
२६

लं च तथा यशं ॥ गर्भदूतकघारात्. जारणं रजनस्य तु ॥ मारणं क्रमणं चैव. एवमष्टादशक्रमात् ॥
न स्वेदतो नाग्निसिद्धि. रसवधं चैव प्राविशे ॥ मुक्तिर्नेद एव स्वेदो. श्रुत्कर्म प्रवक्ष्यते ॥ स्वेदाचारणवि
धानं. जारणं मारणं त्रयो ॥ जारणं मारणं चैव. विज्ञेया श्रुत्कर्म च ॥ न स्वेदात्तीवृतां गति. न रक्तो र
जयेत्यरं ॥ न जारितो न वेदायी. न योगं क्रमते पिव ॥ एभिः कर्मभिः सांश्च. समीका सुवशीकृतम् ॥
हन्यान्नस्य जरा मृत्यु. दारिद्र्यं दुःखनाशनम् ॥ साधयेन्न त्रयत्रायां. सद्यो घणक्रमेण च ॥ सस्वे
दनाशयोगेन. तत्क्षणं वेदातिस्तृतकं ॥ धूमेषु निश्चिते चैव. मज्जकस्तुत एव च ॥ कपनिकु
म्भकं चैव. रसस्य पंचधा गतिः ॥ स्वेदनं वक्ष्यते यत्र. भृङ्गसंकरसिद्धिदं ॥ पाठा युनर्त्तवा चैव लो

का.ब.
२७

गलीयविचिचका॥ देवदाल्यातकापंच ओषधी इत्यथोचिता॥ सिन्धुसिंधुत्रिकदुकं स्थाल्यांदो
लाग्निनापचेत्॥ पुनः पुटेतुमृतत्वं जारणाचक्रमुच्यते॥ महिषीदुग्धपालच कारणवीजपूर
कं॥ जर्वीराम्बेनसस्य बृहत्पयवचिचका॥ सिन्धुसिंधुवतुल्यस्य पत्राणि पक्कया निव॥ सोरा
बृहत्पयकासीस सिंधयोऽग्न्याल्लयोः॥ चिन्हादशमित्याहुर्मदिगारसउच्यते॥ शुभ्रकचूल्
भावेनां वदुवारपुनः पुनः॥ सुसप्रलोहस्त्वत्तु सिन्धुनासाहतपुनः॥ मृतकचाचक्रं मध्ये या
वद्वतिगोलकं॥ हेमक्रियासुहमानि तारक्रियासुतादयः॥ मृषाहृत्वाचक्रामेष्वेदचक्रपादां
समर्हयेत्॥ कास्यद्विगुणत्रिगुणेषु यथासंकेतवारण॥ जारणाश्च प्रवक्ष्यामि रसग्रामस्य चरि

रामः
२७

तासिन्धुविडाद्वितमेप्रि जारणांचेतिकारयेत्॥ स्वदं दशान्नसंयोगे क्षाणं वध्नातिमृतकं॥ परिण
म्यति॥ अथान्नं व्याख्यास्यामः॥ रसाचक्रगोलकं यत्तु गोमूत्राकारमूषकं॥ अथोद्विहिदत्वेन
हंजासिक्तात्पूरयेत्॥ अथोद्विहिनाजास्येत्॥ रसोपरिस्तोकस्तोकच पुरास्त्रसिन्धुद्वययेत्
। एवंतुत्रिदिनेजीर्णयासनेजारणादिकं॥ जीर्णमूलक्षणवीणि चतुर्थं मृत्पिंडमृतकं॥
अथवृक्षवैकासविधिः॥ टंकणं देहत्तस्यानु दिव्योषधयोगेन संस्पृशी भवते मुत्तं॥ तत्क्षणां व
ध्यते रसं एवं शुभ्रक रसं चैव पूर्वोक्तेषु चक्रमस्तु॥ इति जारणं॥ अथ द्वावणम्॥ हिंवाष्ट
टंकणं सस्य त्रिभिः संयुक्तमेव च॥ विडश्च जारणां श्रेष्ठं रसाश्रयै मदापिये॥ अथ व्याख्या

का. च.
२८

स्यामगाहिंयुटं कणसव्याश्च त्रयोपकागोमूत्रके। पंचलवणसंयुक्तं इति विदुः श्रेष्ठको भवे
त्॥ अनेनेवा त्रयोहं मंतुरजतताम्रतीक्ष्णं॥ जीर्णोरसो रससंयुक्तं तत्तरणि विडालिकाक्ष
यंत्राणि पृथ्वी तस्य मूढे च चलित्वं प्रतिगोरु गुप्ताप्रकाशितं॥ ॥ अनेकार्थः॥ अस्तेन सदा
डिमानां मार्जवीरसमन्वितं॥ एवं कृत्वा त्वत्तु गर्भं दावणां च विदुः प्रोक्तं॥ वीजधूरसेनापि र
सवद्वज्रावयेत्॥ तदा तु घस ग्रासानि गर्भे भवति तत्क्षणं॥ शतपुटितं जलचूर्णं रविरस
पीतं भवति॥ इदं मतं विदं दद्यात्सर्वसत्त्वं तल्लिप्तं भवेत्॥ ॥ अथ व्याख्यास्यामः॥ अर्कक्षरि
णो शंखं च चूर्णं पुटितं समतं॥ इदमेकं विदुः श्रेष्ठं रसजाराणामुत्तमं॥ गुडनामेति प्रसम्यगा

रामः
२८

लितं गो जलेन तृणीतं गंधकजावातु यद्धारसाधितं भवेत्॥ ॥ अथ व्याख्यास्यामः॥ मूलकच
पुटदश्च प्रसम्यगोमूत्रगालितं॥ गंधकं तेन भावयेत् क्षातैर्कतुषुनः पुनः॥ इत्थमुक्तं विदुः श्रेष्ठः
गंधकस्य मुखरसः॥ अथवा विजोदकप्रस्य गालितं च गोमूत्रके। भावनानेकयुक्ता तु इति य
रसविदुः उच्यते॥ लवणाक्षरोपरसे मूत्रागोमूत्रगालितम्। उक्ता मजारीणी मेघिः कुरुक्तमानु
याचयेत्॥ समुद्रसेधवानां च विडुः गोमातिसौवर्चलं॥ जवक्षारसौवर्जकानां च टंको च सह
संयुतो॥ मेक्षकपाशासक्षारैश्च तिलक्षारैश्च यामार्गयोः॥ अथ क्वं वज्रकाक्षात् अर्कक्षार
एराउयोः॥ उन्मत्तश्च कृष्णा एव गोमूत्रेण तु गालयेत्॥ इदमेव विदुः श्रेष्ठं सर्वलोहादिदाव

का.व.
२२

येत॥ हौहृदिदिमं जिष्ठा पतंगेरक्तचंदनं कुसुमं कुंदुमं चैव हंसपादं तथा समं ॥ टंकणं
चैव माक्षिकं शंखं च श्वेतकावयो ॥ तालकं पुतिवायेन देयति वृट् जीवयो ॥ निर्मलं नवते
नारं यशोधनमनुत्तमम् ॥ निवृट् वंगं भ्रमस्य सप्तमे कर्ष्योऽङ्गं गुणं च देवि कुक्षितमेव
कूटाधिकशतवधकम् ॥ निवहेति तारस्य च मृतवंगस्य मेव च ॥ श्वेतोऽन्नको समं सत्त्वं गृही
यात्तं निवाहयेत् ॥ यावज्जागवशेषतु एव तु सप्तवारके ॥ षोडशातु निन्नस्य त्यादां शोच
जारितं ॥ शतवधं पूर्ववत्प्रातः ज्ञात्वा तु बीजमेलनं ॥ इति ॥ ॥ रंजकं तु प्रवक्ष्यामि श्वेतपीत
ध्विधिर्यथा ॥ सारणं कारणं बद्धये गोमहिषा जमपुरे ॥ गोधाशशकावसा जातियथा ला

रामः
२२

नेरक्तपीतगणानि च ॥ निर्यासं समं तैलेन परिपक्वं वेत्तु सा ॥ सारणार्थप्रयोगं च साधयेद्
सकर्मणि ॥ हरदंती बीजसमं तैलाहं श्रुति साधितं ॥ एव पुति सारस्य न वतिसारणकर्मणि
हरं च पारदं दंती समं कस्य च बीजानि ॥ बीजेति हरिबीजानि तारबीजानि मेव हि ॥ समेति स
मभागानि ताभ्यां गैकं नागत्रा गैकं ॥ श्रुत्योऽश्रुत्योऽप्यदृष्टात् तैलेन सार्द्धं च कुरु ॥ कस्य पुष्पाणि
सदृशः दशमूषास्थापयेत् ॥ हेमबीजस्य गैकं आवर्त्रोपि निषेवयेत् ॥ समस्तां नूतनाया
एवं विधे च मर्दयेत् ॥ सत्त्वपातनं वक्ष्यते ॥ ॥ गुगलं शलिपिष्टं तु कृष्णातु मृत्त्रिका सह ॥
कवलं समवृत्तं तु गृहीत्वा क्षीरकाथिता ॥ पाककाले चात्र कंदवा चालितं मिश्रितं कुरु ॥

का.च.
३०

पिंडीवद्धाकृतातेन सप्रादेनिषिताधयेत् ॥ त्वदिगंगारश्मौ च श्रुत्रसत्वं तु पतितं ॥ ॥ अ
पस्योगं ॥ ॥ सप्राहं च दशाहं वा श्रुत्रं तु मेलयेत् । च वत्सवस धिउमध्यात्तु दिनाप्रंधामि
तंकुरु ॥ मृदुशीशकसत्वं च सततं पतति चाचकं ॥ माक्षिकसत्वं ॥ ॥ क्षौद्रं गंधर्वतैलेन
सद्युतं तु मन्निनवांगे ॥ ग्रामावा दद्यात्तु मूषावा त्रीभा वितं वटी तथा ॥ कदली रस संयुक्तं ना
वना माक्षिकस्य च ॥ कुर्यान्मूषा युत प्रायां शिपे नु माक्षिकं तथा ॥ सत्त्वं नागेंद्र तु स्य च एतन्निमृद
यं तथा ॥ सवधैश्चानगभातु माक्षिकं सत्वं सवधि ॥ डाजो - डेति विख्यातं गंधर्वं निपरादयो ॥
वातवती लक्षणा ज्ञेया वदेति कुमारी गंधकं च ॥ वागहं कान्तां तावूल पत्रकां स्यावले पयेत्

रामः
३०

श्रुनेनैव प्रयोगेन त्रिसंधोतैव योगवत् । षट्परिमातुसत्वं च पतितं सारमेकवत् ॥ ॥ अथाप
रयोगः ॥ कंकुष्टं कण्ठ्या च त्रीदुधेन तु मर्दयेत् ॥ क्षिप्रं पतति मूषाश्च प्रतप्रापरि वातकं ॥
सकटत्वस्य स्यात्तु महिषी कर्म्मलस्य च ॥ कटाव्यकर्णं तु मलं गुंजसप्रपीषयेत् ॥ पुलेपितं
मूषायां तु मूषस्य प्रतिक्षिप्यते ॥ कंकुष्टं कण्ठ्या च त्रिधा मूषावा ॥ त्रीरपि वज्रीक्षीरेण
भावितं मेरुतैलकं ॥ केशसहितं धुमेन पतति ताप्यसत्त्वयो ॥ ताप्यचूर्णं रसस्य च मनचं बल
त्वावतः ॥ रसबंधोमतो रंधो किंवापीति भूतले ॥ पाठांतरे ॥ आरनीलेन लोहं कदुआके
न तु त्वेदं ॥ दूतमधुना सहमर्धं पावितं स्यात्त्रीरविवजुकं ॥ सारयो भावितं कृत्वा दूतस्य म

का. वं.
३१

धुनासह ॥ गृहधूमकंदत्वाव धमेतुतस्य सत्वं च । पतितं भवति हेमक मेकी कृत्वा तु मेवाहि ॥
शोभनधरित्वा तु सत्त्वस्य मेलकं कुरु ॥ सूतमिति ताद्यरासी कसत्त्वपातनं विधिः ॥ तालकसत्त्व
विधिः ॥ ॥ रसतालं समकृत्वा कृष्णं चैव मर्दयेत् ॥ हंडिकां त्यापयेत्तत्र ताम्रपात्रे दद्यात्
त ॥ शक्तिकाष्ठं सत्त्वदायकं प्रहरद्वयमेव हि ॥ पश्चात्तु शीतलं कृत्वा तालसत्त्वविधीयते ॥ एवं
तु विधियोगात् कंकुष्ठं रससत्त्वयोः ॥ गंधकलोहपात्रेण सत्त्वपातनं कर्तव्यं ॥ हरितालसत्त्व
विधिः ॥ ॥ इति श्री रससारोत्तरे चंडीमहेश्वरसंवादे रसपातनविधिः ॥ ॥ लोहानां माशणं वक्ष्ये
श्रुतिवर्गं यथा क्रमात् ॥ तालेन वंगं दरदेन तीक्ष्णं नागेन निष्कं शिलाया वनागं ॥ गंधेन कांस्प्यं

रामः
३१

तेनैव भुत्वं तारं वमासी करसेन ह्यात् ॥ इति माशणं श्रुतिवर्गः ॥ ॥ हरपंगुरुजोत्तमरसी कृतं
मृष्टपरिप्लुतं पीतगंधस्यैव यद्गुणं ॥ एवं त्रिमाशितं जारितमेव न च त्रिचंडार्कवेधी महारसः ॥ टी
का ॥ हरेति पारदं पन्नगेति नागं गरुडेति हेमवीजं समेति समं नागानि गृह्य समरसी क्रियते ॥
तेलाशया मृदाग्निना ॥ सारकां त्यापात्रेण च तैलेन हि क्षार्यतां ॥ चारयति घोवत्सावशिष्टं त्रिगु
णं जारयेत् ॥ पूर्वोक्तमाशणविधिः ॥ ॥ चंडार्कवेधी महारसः ॥ ॥ त्रिनेत्रो गरुडारूढो मृदुकांत
श्च सत्त्वः ॥ गंधकसमासत्त्वगंधं यो न्यालक्षं वगम्यते ॥ ॥ टीका ॥ त्रिनेत्रेति रसं गरुडेति हेम
वीजं मृदुकांतं मृदुः सीसकं ॥ कांताकांतिपात्रेण एताद्वितौ करिष्यध्यानि सत्त्वोपरि स्त्री पुष्येना

का. न.
३२

वित्तमंधकमाक्षिकयाशूर्णं॥ प्रतिवापदेयंधारयेत्॥ यावदशावशिष्टं त्रिगुणं जायेत पूर्वोक्त
भारणविधिः॥ तं मारयेत्त्रिवारं तु शुद्धविधिकरं धातुशोधनं वक्ष्ये बांधककरं च॥ एरंडं मुरली
नैलेन डावयित्वा मृदापितां॥ धतूरकरसेनिषक्तायां ततश्चुगकीरेण दिनमेकं॥ मृदुस्वेदं न
तः कुर्यात्॥ अनर्घा॥ राश्रासतु मध्यातु मिश्रेण सप्रवारं भावयेत्॥ ॥ इति गंधकशुद्धिः॥ ॥ द
रदंगोपि त्रेन पक्वतैलं महिषीतकेण दोला॥ त्वेदो दिनत्रयं ततः॥ पोटलिकाया वीजघूरके
निक्षिप्य मंदाग्निना पवेत्॥ वारत्रयं च यथा तद्विशिष्टपि त्रेन पलाशरसेन च॥ इति दरदशुद्धिः
॥ ॥ शिलाया गोपि त्रेन वीजघूरकपक्वच वदुशः॥ विनीतकरसेण पि मिश्रेण तापयित्वा॥ इति

रामः
३२

मनःशिलाशुद्धिः॥ ॥ हरितालंधात्रीरसेन परिस्नृतं अर्कपत्रं मृदुलिप्तं पुटत्रयं पुटपाकत्रयं कु
र्यात्॥ नृयो नृयो शुद्धं भावनोक्त्वा वत्समूत्रेण॥ येष यित्वा च तां बूलपत्ररसभावना पुनः पुट
पाकं च तद्वत्॥ कृष्णं उरसेनापि दोलिकायां च वहात एतुलने दं कृत्वा पक्वदुशः॥ इति तालः॥
॥ माक्षिकं आरनालेन गवां मूत्रेण अजामूत्रेण तु पुनः॥ कमशः क्वाथयेत्॥ कुलत्थेन आरनाले
दो च कसौजी रसभावयित्वा॥ राजकोशातकी रसेन कृष्णं उगणयारि रसेन पाचयेत्॥ इति कांस्य
शुद्धिः॥ ॥ तदुलतो यं कृत्वा च एरंडतैलेन पाचयेत्॥ गेरिकशुद्धिः॥ ॥ इति काकचंडेश्वरी मते
सर्वं॥ ॥ वषोक्तिरवादीनां च वक्ष्ये पाचयित्वा गमः॥ वृक्षानां पुटपक्वच कनीयसश्च त्रिगुणकं॥

का.च.
३३

कल्किमादायतारं तारमादायकांचनं ॥ टीका ॥ पामितिपारदं हिमिति हिंयुलं तामिति ताद्यं ॥
माक्षीकांगामेति गंधकं । मरुतिमनःशिला । कमदृष्ट्या तु गृह्यते बुद्धिरिति बीजप्रकरसेन
मद्यनवेत् । जंबीरकरसेनवाकनीयसेतुश्रुद्धराः । दुसक्तपत्रकृत्वा कल्केन लेप्यपुटेन चूर्णं
स्यात्ततः ॥ मृदुचूर्णसमरगोद्यतेन मोदके तारस्य त्रिगुणं निबद्धेत् तारमादायकांचनम् ॥
निर्वाहिणकालेन तारदशांशेन हेमबीजं दातव्यं ज्ञात्वामेलकं ॥ श्रुत्वमपि पक्वतेन समं स
मं निविहेत् ॥ श्रुत्वचूर्णगोद्यतेन मोदितं दुर्कष्य चतुष्टयां तारसमेति निरुद्धं भवति ॥ तद्
द्वेन कल्पाणकं श्रुत्वमिति पक्वमिति पूर्वोक्तकल्केन पुटितं भवति ॥ श्रुत्वचूर्णं गोद्यतेन मो

रामः
३३

दितं तच्चूर्णं हिमेन दद्यात् । त्रिपलं त्रिपलं घृलं वा कटिप्रमाणं वा हयेत् ॥ वर्णोत्कर्षचतुष्टयं भ
वति ॥ अथवा त्रिगुणं निर्वाहयेत् तद्देवमृताश्रुत्पूर्वोक्तचूर्णं कृतं देन समं गोद्यतेन मोदितं
तद्द्वेन कल्पाणकं ॥ ॥ टीका ॥ रसभाग १ तालकभाग १ एकत्र मर्दितपेटे कैरसमाठिदिन ३
पश्चात्तु गोलककृत्वा हंडिका मध्ये स्थाप्य उपरि श्रुवजे वडुपि उदत्ता पुनः । सराव इयत्वा बालुक
याभ्ररित्वा उपरि श्रुवो मुखलिप्तं उर्द्ध्वरेण नीरदत्वा पुनः सरावमुडिकाश्रुधीश्रुपि प्रज्वाल
येत् ॥ अहर् ३ त्वांगशीतलं ग्राह्यं उपरि तिकां स्थाप्य त्रितनः ॥ कृत्वततः संक्षोषस्थाने दातव्यं रती
४ ॥ ॥ इति रससारोत्तरे दत्ताधिकारः ॥ ॥ पाराभाग १ हिंयुलभाग २ त्वरामाषीभाग ३ गंधक

का.बं.
३४

भाग ४ मनःशिलाभाग ५ धनूरकरसेमईयेत लाक्षारसेनकदुतोरईरसेनयावहिनत्रयंभुत्त
भुद्धभाग १५ कटकवेदीपत्रकुय्यन्निनलेपयेत् । पुनःकिंचिद्भुद्धकदन्तामईयेत् । पादांशेन
नीलकाचदेयं ॥ टकाणदेयंभुद्धभुत्तभाग ३ भुद्धतारभाग १ तन्त्राणधार्यंमूसिफिरवित्वा
गशीतलं पश्यत् ॥ एवंविधित्रिवारं समनिर्वहयेत् ॥ एकाशमृषायांयावता रावशिष्टानि
बाहरिनिकालेतारदशांशेन आदिवीजंदातव्यं तारतारकरणविधिः ॥ ॥ रजोष्टकलिका
स्यात् भुद्धभुत्तममन्त्रितम् ॥ सर्वेधातुमारणम् ॥ ॥ पुटपादांशेन मिलितं दशवर्णिकासा
त् ॥ हेमतारकुष्मांडरसेनश्रुर्कक्षीरेण पेययेत् । लेपयेद्द्वगपत्राणि पुटेन म्रियते ॥ अत्र

शमः
३८

व.मुंडीभेदरसंवैव शिलायां पेययेनतु । लेपयेन्नागपत्राणि पुटंशयसम्रियेत ॥ ताद्युक्तं
गंधकं चैव श्रुजाक्षीरेण पेययेत् । लेपयेत्भुत्तपत्राणि म्रियतेताम्रमुत्रमं ॥ ताद्युक्तं
कदरदं श्रुर्कक्षीरेण पीययेत् ॥ लेपयेन्नागपत्राणि त्रिपुटंजायतेवलं ॥ ताद्युक्तं
दरकाचनीकाथमईयेत् ॥ लेपयेद्द्वगपत्राणि त्रिपुटंम्रियतेक्षणत् ॥ चंदुचंदुकलापे
न रविभागं रविर्यथा ॥ कनकस्य द्वयोर्भागं चंदुर्कहेमतारयोः ॥ दरदं गंधकं ताद्यु शिला
यारसं मुनः ॥ रसकस्य द्वयोर्भागं त्वत्वेरुत्वात्तु मईयेत् ॥ त्रिदिनं काचमध्यात् रविश
शिलेपितेदत्तं ॥ मंदानलेन पक्वतु भुत्तनकत्तमवेत् ॥ नोजनेवर्तिकां तात्तु येवापि

का. वं.
३५

नतदुन्धिताः॥ पृथग्विन्नयेन क्रियासमुक्तिरसायणं। मुक्तिमुक्तिं न जानाति पापिष्ठा
मोहितातनौ॥ लोहानां शोधनं वक्ष्ये सर्वदोषविनाशनं॥ येन शोधितमात्रेण निर्मलितं
प्रजायते॥ गदीच्छत्रोपतंगीया सीढचदुर्मेलकः॥ अभुङ्क्षे सर्वलोहानि षड्विंशैः प्रण
शपति॥ अथावभुङ्क्षे नृमिक्षेत्रधान्यं चैव प्रदोहति॥ तथावभुङ्क्षे लोहं च द्रव्यं चैव प्रकाश
येत॥ पृथमलोहभुङ्क्षे क्षेत्रं चैव द्वितीयकं। तृतीयं सर्वधं च द्रव्यं चैव प्रकाश
दिवी जोत्तरं कुर्व्यात् मध्यं चैव तृतीयकं॥ अथ सर्वधं च द्रव्यं चैव प्रकाश
सर्वत्रिकः॥ हरगौरीमेलाप्यं च दृष्ट्वा पापं प्रणशति॥ पुण्यहीनानपश्यति इति पारद

रामः
३५

मेलनं॥ ॥ किं जैतुरगैः स्त्रीभिः पृथिव्या धनसंचयैः॥ तदापि नोगमिच्छति सत्शरीरम
वस्यति॥ मानुषजन्मसंघातं सर्वजंतुषु दुर्लभं॥ आत्मानं मोक्षितं ते च येन साध्यं तपारं
गुरुदेवसं चैव दूषयति दुरात्मना। पतिताने रके घोरे न तेषां पुनरागमः॥ गगने राक्षस
त्वात् सतपस्यतथा प्रवेत्॥ अथ कपरीयाः॥ ॥ श्वेतं पीतं तथा रक्तं कृष्णं च तथा परं॥ ए
कैकस्य तु रागस्य द्विगुणं चैव कल्पयेत्॥ जानाति साधकानां तु अथ कंतु चतुर्विधं॥ श्वे
ताववाह्येण ज्ञेया रक्तवर्णाश्च क्षत्रियाः॥ पीता वैश्याः समाख्याताः कृष्णभूदमुदाहृतं॥ ए
कैकस्य चैव वर्णस्य जातिश्चैव चतुर्विधा॥ पिनाकीदुर्दुरीवज्जी रसेन च चतुर्थकं॥ परीक्षायां

का.च.
३६

प्रकुर्वीत तदा कर्मसमारमेत ॥ एकक्षेत्रीकृतायासं जलमध्ये निधापयेत् ॥ अहोरात्रिततः
स्थाप्य पुनरुद्धृत्य शोषयेत् ॥ क्षीरमध्ये तु संस्थाप्य पचयेत् मृदुवज्जिना ॥ तावच्च पाचयेत्
प्राज्ञो यावत् क्षीरमुच्यते ॥ अंधमूषा ततः स्थाप्य धामयेत् पुनः पुनः ॥ मूषायासां उले
याहं क्षीरमथोत्तुचाभसि ॥ परीक्षा कारयेत्तत्र अन्नकल्पमहात्मनः ॥ स्फुटयेत्तटाशव
त्त्वोसर्वत्र जायते ॥ रसेद्दीवविज्ञानीया इमं कर्मणि चोत्तमं ॥ संकोधवर्द्धने चापि पि
नाकीमिति विद्यते ॥ तप्तदुर्धमेद्यते दुर्दुशीतिनिगद्यते ॥ वज्रं वज्रसमाकारं वज्री चरति
मुच्यते ॥ कृत्वोति दीर्घमायाति पिनाकीयं कर्मणि ॥ दुर्दुष्टो मूलमायाति दुर्दुशीस

रामः
३६

मपिद्यते ॥ वज्री वज्रकृता देवि वज्रदेहं तु जायते ॥ यथा न च तथा स्वात्तं चतुर्विधं व्यव
स्थितं ॥ ॥ इति उवाच ॥ आचार्येण प्रसंगेन यथा न क्ति दृष्टिस्तथा ॥ वचयेद्धारुणं का
लं पुरुषादपुसादतः ॥ मुखेन उदकं सिध्य शीतोष्णं तत्र लक्षणं ॥ उष्मेन जीवितो देवि
शीतेन मरणमादिशेत् ॥ यथा शीतगतं वारिषण्णमासा मृति जायते ॥ अनाशः सर्वलोके
सुभ्रूणकर्मविराजने ॥ उद्यानं चलिते येन दुर्ध्वं वायुः प्रवर्तते ॥ एको मृतमर्थं दे
दृष्टान्ति मरणं तेषां ॥ एवं विद्धे समुत्पन्ने काले च न वति कुवम् ॥ न ग्रं कृत्वा विरागो हे
येन मृत्युवशगताः ॥ इदं कृत्वा तु देवशिमानुषाः कालं यो जिज्ञासुः ॥ कदलीयत्र संस्था

का.च.
३७

यानि कृतानि त्रिधा पथेत् ॥ रेतं पतति देवेश कदली पत्रोपरि ॥ तं रेतं मधुना मिश्रं गव्यसर्पिः
समन्वितम् ॥ नम्यं दद्याद्द्वारोहे येन मृत्युवशांता ॥ फलकयित्वा वरारोहे दृष्टिकादयमोचरे
॥ पुनर्जीवेत देवेश योगतोयममदिरे ॥ यत्र देशे गता वायुः संघुटे नम्यदापयेत् ॥ मृत्युसंजीव
नो नाम लभेद्द्विप्रसादतः ॥ ब्रह्मविष्णुहरेश्चैव मृत्युसंजीवनीकृता ॥ एष मे ददितुं देव व
चयेत्कालमागतं ॥ परानिष्टे च लोनिष्ठे पापकर्मणि दूषिते ॥ विनसात्पुनश्चैव शोभकथं
वीर्यवदिते ॥ करोति भक्तिं युक्तः श्रद्धातंभुद्भाषितं ॥ दद्यात्तु चोन्नमा विद्या शिष्टो मायावि
वर्जितः ॥ सामान्यं सर्वलोकस्य यासं ह्यद न मेव च ॥ श्रवणेण लभेत्सिद्धिं ब्रह्मविद्यादिकं क्र

शमः
३७

मात ॥ आचार्ये पूजिते देवि अथ विज्ञानुसारणं ॥ कथयामि वरारोहे कल्पश्रमरसुन्दरी ॥ येन
श्रमरमायाति योगिनश्च वरानने ॥ बीजस्य यच्च प्राणानि घृतभागवत्यनवेत् ॥ मधुक्षिपुणभागे
न श्रालोशो विष्णुना सह ॥ नम्यं दद्याद्द्वारोहे वामेन सुरसुन्दरी ॥ योगकृताति उवाकाले मासमे
कर्तुं नम्यकं ॥ वामे सिद्धिर्भवेन्नम्य कल्पेन सुरसुन्दरी ॥ मासद्वयं वरारोहे नम्यं दद्याद्भुगो गिनः
॥ उद्गमयति शास्त्राणि स्वयमेव कविर्भवेत् ॥ हृतिरोगमशेषेण योगविस्तसुरेश्वरि ॥ स प्रमा
सम्यसंशोभे नम्यं वैवर्तुयोगिनां ॥ श्रद्धयुगो गिनश्चैव तेन साक्षात्प्रवर्तते ॥ धरमाया प्रयोगेन
वामरत्नमवाप्नुयात् ॥ कुण्डगोलकसंयुक्तं - शक्तिमेव वरानने ॥ तेन समर्पयेद्यत्ना नम्यं दद्या

का-
३८

हरानने॥ सप्तरात्रप्रयोगेन श्रमस्त्वं जायते क्वं॥ ॥ उन्नमोगणयतये॥ अथानः संप्रवक्ष्या-
मि कर्पूरकरणोत्तमं॥ रंघायाः पुष्पसंघाद्यं चाग्रगण्यं दद्यात्॥ रंघायुष्मत्संघाद्यं दंडमा-
त्रं तु धारयेत्॥ तस्याश्रयोजयो देवि विष्णुपाणिकमुत्तमम्॥ त्वन्नेण वेष्टितं कृत्वा दृढबंधेन
यंत्रितं॥ एतत्कर्म समाप्तेन कर्पूरकरणोत्तमं॥ चैत्राद्यातु प्रकुर्वीत यावदावाहगोचरं॥ नीर-
संयुतयदावृत्तं उन्नय्य पाणिकं प्रिये॥ स्वाशु कुर्याद्यदा दृष्ट्वा कर्पूरणोत्तमं॥ अनाक्षरिण-
प्रसादं पुनः स्वस्थेन धारितं॥ छायाशु कृतं ततः कुर्याद्धारयेत्कर्पूरं प्रांडके॥ कर्पूरं कुरु देवेशि
त्रैलोक्यं तनुर्बुध्नयेत्॥ इति कर्पूरकरणम्॥ ॥ परं कुतूहलं देवि कर्पूरतैलमुत्तमम्॥ जाति

रामः
३८

पत्रिकायाश्च सर्जस्तेन पेषयेत्॥ तिलतैलेन देवेशि ककरागं तु कारयेत्॥ लोहदंडेन देवेशि
पाचयेत्तु विवक्षणाः॥ परिपक्वगर्ततैलं कर्पूरं तत्र निक्षिपेत्॥ कर्पूरतैलभागेन कर्पूरं प्रांडेनि-
धापयेत्॥ तत्रैलं देवतायोग्यं गंधर्वाणां समर्पयेत्॥ अदिकावेष्टयेत्तन्नामिन्नरिधिरित्वा प्रहर-
णां॥ एवं तु श्रुंती कोमा नवति त्वचा उवेडयेत्तैलवाटकी एकं तस्या मध्ये त्वचां प्रक्षिप्य पुनः ह-
ण्डिकां श्रुंती पालीं नरित्वा रोहिसि पूरयेत्तु धं द्वारे कर्पटं देयं॥ अथ वाटकीं जुलिश्वातस्यो परिवा-
हकीं श्रुंतीं धारयेत्॥ वाटकीं उपरिधृत्वा तेन कर्पटं न आह्वय्य पुनः उपरिधृत्वा देयाटकीं
उपरिधापयेत्॥ इति कर्पूरतैलं॥ ॥ कर्पूरं शीलेन शिलाया पानी पेषेत कपडैः क्लीयेत स्य

का. चं.
३२

वृत्तं गृहीयात्तु अलेवां प्रसिद्धेनालिप्रतिष्ठाद्यारेकदली पत्रं देयं ॥ केले पत्रं वेष्टयेत् ॥ पुनः क
पडो दीवेष्टयेत् लेपि गोसामध्ये धमेत् ॥ तच्चूर्णं गृहीयात्तु मध्ये कर्पूरं पानीयं दाययेत् ॥ वी
णकं प्रवतिशोभता ॥ पातालकेतुकी त्वचा सोपेन कपडा देयं दद्यात् ॥ अशोषितं तले ह
तमाग्निं प्रहराद्भूमिति पुनः ॥ उश्वाटितं हत्वा इति पठति ॥ मधुदुतिं धिलधारित्वा पुनः ॥ अंडी
टंकणचीरी सिंघाटंकण देया पृथक् पृथक् धारयेत् ॥ एवं पलमध्यं पलत्रयं ३ रालमद
नफल २ अंडी त्रुले उपरि च टाप्यते तैलच उथाई अपरं सिंघेत् ॥ नखमूलो ३ हाडी मध्ये नि
सिंघेत् ॥ अवटावयेत् ॥ कूबुडली अपरं कार्यं मध्ये निक्षिप्य एवं मदन फलं राल एक उवा

रामः
३२

लेयावत् ॥ उत्तारितं तस्य स्वांगशीतलं ग्राह्यं नृत्तली काटिपीसे पुनः उत्तरी मध्ये सिंघेत् ॥ कू
बुडली २ पी सिंघेत् ॥ अंडी त्वचा वषिधार्या टंक ३ इला ३ चीटंक ३ लो गटंक तीन जाइ फल
एकत्र पेष्टयेत् ॥ सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा कर्पूरमासे २ एव त्वृपी सिंघेत् ॥ हडिकामध्ये सुगंधवत्सु
एकलपत्रं एवामित्वा ज्ञातव्या विदधा ॥ इति उत्तमगुणिले पुष्पसेवती टंक एक अथवा सु
गंधवत्सु यदि दलितं उत्परे धारयेत् ॥ प्रहर ४ मिति तिनि पुनः ते पुष्प उतारीये अपरं दातव्यं
एवं वार २ नित्यं कर्तव्यं पुष्पधारितं उत्तारिदिन ७ सिद्धं प्रवतिदलं मिश्रं गंधकर्म मंडुयित्वा
सूक्ष्मेन सर्वकृत्वा तेन मध्ये पृथक् मदलं धार्यं उत्तरे इति धार्या तस्योत्तमगंध पुष्पादातव्याः म

का.च.
४०

दं देयाः पहर ४ पुनः अन्यं ॥ दशादेवविधिं दिन २ पीठे कृषिकां धारयेत् ॥ नवादि सिद्धिनाथ
था ॥ इति यवादि करणं ॥ ॥ अथ कस्तूरीकरणं ॥ कृष्णागुरुजाती फलं कुंकुमकेसरं समभागं कृत्वा
पेषयेत् ॥ शिथुमूलरसेन सूक्ष्मवर्तयित्वा केतकी पत्रमालेपयेत् ॥ ध्यात्वा मेकं कस्तूरिका प्रवति
शुक्ली गुठली चूर्णं पक्कं श्रवरसेन भावना वदुशः पुनः पुटितं कृत्वा पश्चात् इला रवी १ छेदुः २ तज
३ जावत्री ४ कुङ्कुम जाइफल ह्रीं समभागं सूक्ष्मचूर्णितं पुनः २ श्रवरसेन मर्दनं कर्पूरोदकं भाव
नादेयं कस्तूरिका प्रवति ॥ दलाई श्रुभं सर्वत्र गंधं गृहीत्वा डब्येन समभागं मेलनं कृत्वा गुठली
दग्धं स एव मेलितं ॥ डब्यं समततः ॥ पुनः एकत्र कृत्वा पोयस तैलेन मर्दयेत् ॥ कस्तूरिका प्रव

शमः
४०

ति ॥ एवं त्रिधं सुगंधिका प्रवति ॥ अन्यं ॥ श्रीफलं पुरातनं नरमशाहं ॥ तस्य भावना सुगंधशालि
उदकं भावना ३ बोकमूत्रे इदं पहर ४ भावना ३ वनचरमूत्र गृहको उदके निक्षिप्य तस्योदके भा
वना ३ बाला उदकेन भावना ३ सर्वकाष्ठसुगंध उदकेन भावना ॥ ॥ अथ दुतिपातने भावना दे
या ॥ कुङ्कुमं चूरनं जा पत्रं उदकेन भावना पृथक् पृथक् सुरमास्य उगं ठवधयित्वा ॥ इला
रवी जाइफलं पिंडे दत्वा कर्पूरं कुंकुमं भावना सुगंध तैलोयं सयचेत् ॥ पश्चात् पिंडे दत्वा केत
की पुष्पसुतजल देयं कृत्वा दध्मे धार्या दुतिर्भवति ॥ ध्यात्वा मध्ये तस्य भावना चारिकस्तूरि
का प्रवति ॥ शोभनं देलं ॥ ॥ नखपल ५ तैलेन तलीये धूम्रवर्णं कृत्वा पश्चात् शिला पीषयित्वा

का. चं.
४९

केलिमूलं श्रानयेत् उन्नमपुष्पात्सरावीरपाणी श्रवदाइये श्रुतिविशेषलीजीये उन्नमपुष्पा
लयेन सत्तुपानीयबुद्बुदे सारयेत् । इलाइची टंक ५ तजटंक ५ नागकेशर टंक ५ जाइफल
४५ बाहुबध्ना टंक ५ तेन उदकेन सह एक एक पृथक् पृथक् कपड़े छानि भावना ७ देय
सिद्धिदलं भवति ॥ अंडी ५ आणिरुमदीया मिनाद सारयेत् ॥ अथ रोम उत्पाटयेत् ॥ वडी
मोहिसुधर कंदेया पानीय क्षिपेत् ॥ तत उत्परेषोर कंधा र्थते तत्रोत्परे अंडिका ५ सलाका चो नि
का चो नि धार्या वारि च पणी देयः सूक्ष्म श्रुतिं जालयेत् ॥ तत्रांडी सतं कटोर के पतति सर्वास ततं स्य दलम
ततं स्य दलम ध्ये मर्हयेत् ॥ पुनः अंडी सूक्ष्म क एक पृथक् पृथक् कर्पटेन छानि भावना च दे

रामः
४९

या सिद्धिदलं भवति ॥ अंडी ५ आनये रोमं दीया मिनाद सारयेत् ॥ अथ रोम तत्पाटयेत् ता वडी
मोहिसुधर कंदेया पानीय क्षिपेत् ॥ तत उत्परेषोर कंधा र्थते तत्रोत्परे अंडिका ५ सलाका चो नि
धार्या वारि च कणी देया श्रुति सूक्ष्म जालयेत् ॥ तत्रांडी सतं कटोर के पतति सर्वास ततं स्य दलम
ध्ये मर्हयेत् ॥ ततः अंडी सूक्ष्म पीषयेत् ॥ तत्र मध्ये दातव्यं वं कुक्षी बीली नरितां बीजं दशात् ॥ सुगं
धि उन्नम भवति ॥ ॥ इति श्रेष्ठ कतूरिका ॥ ॥ दधिवस्त्रेण निः पीड्य छाया भुञ्जतु कारयेत् ॥ पुनः
कतूरसेन र्जितव्यं कृत्वा तु वारं लपुनः ॥ अलतार सेन भावना च श्रुति दशेन कुंकुम दत्वा कदुते
ल भावना ७ भव्य भवति कुंकुम ॥ सुरमा सप यत्र जप कदुते लप सह पीषयेत् छाया भुञ्जतु का

का. न.
४२

रयेत् ॥ केतकीदुतिपुटके मंडितिका प्रावनादत्वा । एकैकं वीजं दत्त्वा कुंकुमं भवति ॥ कसूमे वीत्यु
गिरि दुग्धेन पीयालाक्षानाद्यनाथत्रिभागे वीजं दत्त्वा कुंकुमं भवति ॥ त्रिवर्षहरिडाक्षालये कि
नोपायेन होरिपुष्पसिगुज उत्तवाश्लक्ष्मिकातिकमध्वे जजे गंध मृयते ॥ पुनः दुग्धेन पीयश्रुलदा
प्रावनाद्यत्रिभागे वीजं दत्त्वा कुंकुमं भवति ॥ याश्रुनिनवहरिडातां गृहीत्वा चाउचोउयेत् । सुगंधि
तैलस्थाप्य ॥ अथ उत्परे गंध म्रियते । अल्पं पचेत् पुनः ग्राह्यसूक्ष्मं पीयश्रु रंगलाक्षामुगंधपानी
मध्ये निक्षिप्य पुनः सजीटकणानिमिषमात्रलाक्षारसमध्ये प्रक्षिप्य सुगंधद्वयं पुष्पादिवासये
त् ॥ कुंकुमं भवति ॥ ॥ तवाक्षीरभाग २ कसूमाभाग १ उन्नयोरपि पीष्येत् । एवं टंक २० नि सा

शमः
४२

महिषदधिमधुवरदश्रुत्तेन पिसिमर्दितं कृत्वा अथवा अहोरात्रं पुनर्वटीदेयं ह्यायाभुक्तं तुका
रयेत् ॥ पुनः पीषयेत् । आमलीरसेन पीषयेत् । पुनः भुक्कांथ पुनः चाकी पीषयेत् ॥ तत्र मध्ये
पुष्पुलु तैला ॥ ॥ अथ कदु तैला ॥ छलीराक्काथं कदु तैलं समं क्षिप्य धारयेत् सृष्टिवीमध्ये ते
न तैलप्रावना ॥ प्रव्यं भवति कुंकुमं । हिगुलविंशत्रागेन दत्त्वा पूर्वमथोदकेन पीयं मेलये
त् । पुनः भुक्कांथ पुनः तैलेन सह पीषयेत् । प्रव्यं मर्दयेत् । दलं आलोष्टु कुपिकांतरं प्ररे
त् घर्मधारयेत् । तैल उत्परे धारयेत् ॥ रक्तश्रीवंतमहा सिद्धेशो मन ॥ इति उन्नरदिशा त्रिभा
गे केसरं प्रधानं वायवेन भवति ॥ कुंकुमं ॥ कौस्तुभं तवाक्षीरं कर्कूरं वृणं कृत्वा पचयसहि

काचं
४३

तएकभागमालतीरसंदेयं । अम्लेनभावनां दद्यात् वटिकां कृत्वा । छायाशोधितं पुनः सूक्ष्मचूर्णितं कृत्वा वरदतैलेन पीय । पंचवत्वारिंशतशोभागः अतिसूक्ष्मंतुका स्येत् ॥ वीर्यं द्वादशमोभागः त्रिफलासहपीषयेत् ॥ चत्वारिंशतिशतपंचमणतत्र प्रमाणतः कुपिकां प्रयेत् तत्र विशदिनं धर्मधारयेत् । कुंकुमं भवति शोभनं पंचमैवलप्रमाणं ॥ पाशटंक १० मुहागाटक १० हिगुलटक १५ कूलमण एक तैल तुलमात्रं कर्तुरस रुकाथयेत् । तैलं कटुकादं ॥ कुंकुमकरणं ॥ गरुडैकैवावलवदुडिधोरपषालितं सुष्कावयेत् ॥ यावच्च भुक्कं भवति तदा शिलापीषयेत् ॥ केसूरसभावश्चाठदेयपीषितं कृत्वा पुनः अलक्षारसभावनादे

रामः
४३

यं मलमध्यं श्रुंङ्कारोमवर्जितं कृत्वा शिलापीषयेत् ॥ कृत्वा मलमध्यं निचोदये मर्दयेत् ॥ बार टंकाणा देणा कटु तैल मध्ये निक्षिप्य दिन २ सूर्यपाकं कारयेत् न तैलेन सर्वदले मर्दयेत् ॥ मणप्रतिसेर १ वीज कुंकुमं भवति शोभनं ॥ सभालु पुष्पविंदुयाहं कडेबी कालयेत् ॥ एवं भाग ३ अलतानुभा ३ रावत्रको भाग ३ ग्राह्यं चूर्णं कृत्वा मेलयेत् ॥ लाषयानी मर्दयेत् ॥ वासं देयं सुगंधवस्तु कुंकुमं भवति ॥ इति सुगंधादिबन्धु ॥ ॥ वक्ष्यते विल्वमध्यस्थं माषी चूर्णं पलाशकं । चत्वारोपिचुमदस्य द्वैरसस्य तुका स्येत् ॥ गुडगुग्गुलभुंठीनां पलमेकैकदापयेत् ॥ श्वेतगुंजातु चूर्णीतु गंधर्ववीजचूर्णितम् ॥ माषपिष्टी योधसत्त्वं च

कान्वः
४४

एकित्वा तु यत्नतः पितुमदं वीजं चूर्णं मेकं कृत्वा तु मर्दयेत् ॥ हिंशुशुषधानं ॥ अजापयमध्ये
मासमेकं च धारयेत् ॥ ध्वानं नवतिमुरहं तवावीरभाग ३ अषोडगरीभाग ३ दूधभाग १ उय
हिंशुध्वानभाग १ कदुक राई पाणी भ्रावना देया तेन मर्दयेत् ॥ गुगलमलिता अत्र मध्ये म
र्दयेत् ॥ सरीरसं पत्रवापिरसेना लसनं रंधयेत् ॥ हिंशुदलं देयं निर्गंधं नवति ॥ लसुनं प्र
थमं दिवसे महिषी दुग्धं पल २ महागंधं तेल पल १ माषचूर्णं पल १ एव महिसाक
सुरभीतवावीर पल ४ गुग्गुलु पल ६ गूदे पल ६ शजिका पल ४ कदूर पल २ वीजं क्षये
त् ॥ तेलदुरं देयं तारये उदकं रंधये प्रथमं गुग्गुलेन सहा पंचमं शनवीजं कूटडीभरि

रामः
४४

तंगोयस्थानेन धारितं षडि रसुंद पक्षडा भवति ॥ चावस्तमेर एकवदुगादिवी स धारयेत्
चउ धाली निपतु ॥ दुधेन पीययेत् ॥ गुगुलवीसं तेलतलीये निर्गंधं लसुनपरे निवोली
पल २ सर्वचूर्णं कृत्वा गुगुलतत मर्दयेत् ॥ सोयं मर्दिका कृत्वा मुठ्याया पुनः चूर्णं सह
गंधहोत्र निभाता ॥ गंधं कंचिउलं मात्रं तु पोटली वध्वात्वे दयेत् ॥ जेलायं त्रिदिनमेकं तु
अहोरात्र दूधनलामध्ये पानीये सह एवं गंधक मुच्यते अथवा द्यूतेन अथवा गंधेन हं
उिका उत्परे कर्पटं रंधयेत् ॥ उत्परे गंधं कार्यं उत्परे गले गलिपति ॥ दुग्धमध्ये भु
दिर्भवति ॥ उत्तमा एवं भुद्वगंधं करसका एण कारयेत् ॥ ताम्रटेक ५ सुहजणा रसमध्ये

का. वं.
४५

तावीजलोपत्रवार ७ चूनाश्रुष्टावार ८ पलासश्रुतरकालिवार ९ आविलीनिंदूकारसवीज
मध्ये पत्रउकात्वीये पुनः उदकेन प्रक्षालयेत् पुनः गोक्षीर मध्ये उक्तात्वा ते पुनः १ पुनः
प्रक्षालयेत् । ताम्रममगंधकं दत्वा धारयेत् चूर्णं कृत्वा । आडकरसमहावलचूर्णं देयाः व
त्रेये श्रेष्ठानाशयति ॥ तस्य चूर्णं वलघ्ननवाकरगद्याणवउरोहगद्याणं १ प्रजातेन सयेत्
प्रमेहनाशयति । माहेति पुनः सहवलेन वातसकरगद्याणं १ वउरोहगंधजउगद्याणं १ प्र
जातेन सयेत् । दीर्घक्षयरोगनाशयति । पुनस्तस्य चूर्णं वलघ्न ४ शिलाजितुगउणाहिगुव
लवनपर्वप्रसयेत् ॥ शूलनाशयति । पुनस्तस्य चूर्णं वलघ्न ४ शिलाजितु १२ वलघ्ननागभंगर

रामः
४५

नी १ प्रतिनक्षयेत् कुष्ठनाशयति ॥ शितीनासुत्रैरवरसः ॥ नौतनहंडिकामधोरसपलमे
कंक्षिपेत् । पुनः पुनरेगंधकं क्षिपेत् ॥ पलमेकं तु चूर्णयेत् । पलं भुङ्क्वा दुकी उपरि टंके
त । उपरि कर्पट मृत्तिकां लेष्ट्वा पलकं दत्वा तेन मर्दयेत् ॥ बुद्धकात्परे चटाय शनैः शनैः दी
पाग्निं ज्वालयेत् ॥ यावत् बुद्धकं शीतलं भवति तावत् बुद्धिना उताप्यते स्वांग शीतलं कृत्वा ततो
बुद्धी परिग्राहयेत् ॥ सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा उपवासद्वयं त्रयमनंतरं ग्रात रोगेण रती ४ देयं वा
तपित्तश्लेष्मज्वरेनाशयति ॥ रसभाग १ गंधकभाग २ शूलभाग २ मारिवभाग २ विषभाग
१ चिरमठीभाग १ रोड्ढकापित्राभाग १ अर्कदुधेन मर्दयेत् । चनकमात्रवटिका काय्या

का.च.
४६

॥ एकैकवटिका देया सन्निपातञ्जरं नाशयति ॥ त्रिदोषञ्जरं नाशयति ॥ ॥ उँ कत्वपाप
अधिकस्य अधिकस्य अधिकाभूतसूर्यदेवता श्रीसूर्यो देवता कापुत्रराजा श्रीसुग्री
वराजा सुग्रीवका आराका रिके पुत्रजलवाले आकाशवारै नूतनबले पिशाचवाले हूलवा
ले छिडवाले विनवाले वकारुवाले शाकिनीवाले सतीसीताके वाहन अग
रुपक्षवानरवाले वेहन्नरिकोठिरी बचले हो वेगवंत होइ बोलुन राजा सुग्रीवकी आग्याकु
रे जैनवलहिते अर्द्धवृक्षादि कूटिमरहिनुं फुट्त्वाहा ॥ ॥ आदित्यवारि दीवो धरणो क
न्याके हावावल मुडा सुपारीने वेश धरणको रादीवादार ७ मंत्र पठणा पीत अक्षतमृध

राम.
४६

उडुची.

वाश्वेतसर्वपादीयमाही प्रतिष्ठाणी कन्या देवे जो पुँडे सो कहै ॥ ॥ उँ श्रीं की डी वंदवद
वावा विविनमः स्वाहा ॥ गिउ एसेर १ पिरहटीर सेम कावका के टोरा कपडो टी कटोरे देवे उ
परिबुटवजुमिटी की दीजे मनशिलटक ३ सीसनी निककटोरे कावके विवि विटो छानकर
णी गडो एहको पाहिनी के कपडे छानि आनि चारिल कडी छेके अहिबारै वलो वदहि गिउ एसे
र १ पिरहटी कसेर १ कलरु सेर आधु विवि कपडे धरी ये यहु धूप धरी यहि घर २ अथ
वउर सनिकले तो काम कीजे ॥ ॥ तेससेर ५ छतसेर अठाइ एकत्रसेर साततेल मध्ये मेधी
कीटिकडी करि पावणी भली करि पकाउणी उपरांतिसेर १ बोवे देणे सुबावणा उपरांतिदही

का.चं-
४७

सेरश्रुटाइपकावणाद्युतहोइ॥ इतिद्युतकरणम्॥ ॥ सवाकुंकंयुलीमण१ वावलदूधनाव
रोपीसरोद्युतसेरश्रुटाइपाइरलाइमईनीपांडहोइ॥ इतिषोडकरणं॥ ॥ निवोलीसेर१० ल
मुनसेर१० श्रुजोलीसेर१० दूधमाहिसवणीयूउदूधसेर५ हिंगसेर५ एकत्रकरिपीसरो
दिगहोइ॥ इतिहिंगुकरणं॥ ॥ मजासेर५ रलसेर२ एकत्रकारिगालीयेनेलसेर१ नेवणीपा
णीउवालाणनिवोडिमजेवीविपावणे॥ माघीसेर१ लेणविचिपावणाभाउभाइथिआव
णामेणहोइ॥ मेणविधि॥ ॥ सुपारी७ सिंदूरकरिनीकीकरिपीसलीथोहरिदूधकायुठ२
धतूरेकेरसपुट१ श्रुवदूधपुट१ कठोरेकेसेकेरेणपुटासेर२ इधुनिवावणाजितुपारी

रामः
४७

नहोइकोरीहाडीचडावणीजागलेगोलीकिलाइकहोइनोगोलीवांधणीषिरोलीधमाणएक
दिनदेघणीएकरात्रिघाणीवाइसोवइत्रीजीमुषिदीजइ॥ धंभनहोइ॥ ॥ चरबीसेर१ मशणटेक
७ रालटेक४ एकत्रकरिगालनेतुणसेर७ सेवणीसमरसहोइपावणीनिचोइवालारलावणम
इणहोइ॥ ॥ हरिनालटं१ पाराटं१ थोहरिकेदूधमाहिमईननादिन७ उपरांतिगोलीकरणी
॥ ॥ सेरआधपीपलीकाश्राटाटंक१० नीराविउरागोलीकरणीकउडेनेलमईनकरणापुनः
हाडीकोरीवीविपीपलिकाचूनादेणाहेठिउपरिपासिवीचिरसदेणपुनः उपरिठकणीदेणी
लेपुकरणजिउननिकलिइखडी२ श्रुमिजलावणीभातधमाणकलंकुहोइ॥ तावासुहागार

का.व.
४८

सदेगलावणा । तावातोला १ रसमासा १ देगलणा पुनः जागहोइ तावाजाग एक रूपा सुहागादेग
लणा तारंभवति ॥ मिंगरफट ३ तावाटक ३ लोहाटं ६ वइदेकै मगजनालि दुई धले यमिं गरफदे
णा सुकावणा येसयेत् । तत्र मध्ये दातव्यं । एवं कृष्णवीणी भरितं वीजं धातु । सुगंध उन्नमाभवति ॥
॥ इतिकस्तूरीकरणं ॥ ॥ मेण प्रधानतैल मध्ये गलयेत् पाणी मध्ये डालयेत् । तथा पडीभवति । पु
नः श्रृपराज उच्च डापितं तृतीयांसेन करणा तैलं देयं चतुर्थींसेन मुहजण जउदेयं पुनः पियंसदे
यं एवं दलश्रुडिका सह मर्दयित्वा पुनः धपयेगल भा ॥ सीरकंदा सीरमूले सीरमूले पुनर्नवा
। श्रृपसूत गवा मूत्रं तृतवंध स्यालक्षणं ॥ श्रृधमूषा करणी नृहं पकावणी पहर ४ मूसते कादि

रा.प.
४८

गईमकै मूत्रवीं विपकावणा दोलायं त्रिगंधक काते लुटेक ६ ४ हाडी रेत सेती भरणी लोहै की कणे
री विविध रणी विविध रूपा पावणा । तो गंधक काते लुचरावणा वइदा काते लुटेक २ चोरणा फट ४
डी पावणी जलुवडूत निकल इवै दैका । गंधक काते लुना सारे देदे काटणा नउसा देर टंक ४ गंध
क सेर २ तैलं विधि निउनि कल इति डकाटणा पुनः रोडूका पिना विविध पाइ करि डो लायं त्रि
कुच करी कासे १० चडावणा पचावणा सिद्धं भवति ॥ गंधक नउसा देर देणा टंक ४ कटाइ कार
म सेर १० चडावणा घेर सेर एक से उणे पुनः कुनाली पावणे सेर मध्ये टंक २ मिरच पीस करि
दलबी श्रुडका करणे वेत तते कुनाली पाइ पकावणे मजा पावणी मिस्व हो ३ ॥ हेमा च गंध

का.च.
४२

कटकेणतायातुथं चंडाष्टवाण रसयुग्म गुण विमानं । ज्वीराजफलसत्त्वपुटेनसिद्धं
दूर्णीकृतं सविषमोक्तिकवल्लज रसं ॥ सिद्धोरसः हसितावलीढमानं सर्वांगसुंदर इति कथि
तं पदार्थः ॥ जीर्णज्विरासुविबलक्षयमेहकाश पांड्यामभ्रूमगुदोदरदोषहता ॥ इति सर्वा
ंगसुंदर रसः ॥ ॥ कृष्णासारमृगशृंगकं यथा सूक्ष्मदूर्णीकृतं हंडिकास्थितं । भावयेत्तुहिल
मोचिकारसे उद्धृतं समृद्धवद्भिदाहितं ॥ चंउश्वराख्यं प्रवदंति संतः ॥ दत्वा जलेनैव सवोष
करं प्रभातकाले ह्यरुणोदये वा शृतं ज्वरं शांतिमुपैति वीक्रः ॥ कुष्ठगंधकविषदोत्रिफला
पारदः समः । शृङ्गानुमर्दिता ह्येते सुप्रमाषवटीकृताः ॥ ज्वरं हन्त्यष्टत्रिंशामे ह्यष्ट

रामः
४२

का.च.
५०

हरकानिवा ॥ ॥ इति श्रीकाकचणेश्वरीमते समाप्तम् ॥ ॥ शुभमस्तु सदा ॥ ॥ शुभम् ॥

रामः
५०

श्रीराष्ट्रिय अभिलेखालय
नेपाल

NATIONAL ARCHIVES
NEPAL

विषय: आयुर्वेद
पुस्तक नाम: काकचण्डेश्वरीमतम्
ल. सं. ते ११८
वि. सं. ७९
पत्र सं. ५०
आकार २२ $\frac{1}{2}$ x ८ $\frac{1}{2}$ स. मि.

Subject:
Manuscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No
Size.

Short Title

Kakachandeshvarīmatā

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT
National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 3 - 118

विषय नं. आयुर्वेद ७.१

Catalogue (बृहत् संक्षिप्त सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Kakachandeshvarīmatā

No. of leaves:

50

Size in cms:

२२ $\frac{1}{2}$ x ८ $\frac{1}{2}$

Reel No.

B $\frac{163}{3}$

Date of filming:

13.12.71

Remarks:

paper, damaged.

समाप्त
END